14

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PENTRU POPOR

No. 13

Varlaam și Ioasaf

Povestirea minunatei vieți a acestor doi sfinți

prelucrată de

Pr. IOAN MIHĂLCESCU
Profesor la Facultatea de Teologie din București

BUCUREȘTI
Tip. „ROMÂNIA NOUĂ", Th. Voinea, Str. G-ral Dona, 26
1924

Prețul Lei 8.—

BIBLIOTECA PENTRU POPOR

No. 13

VARLAAM ŞI IOASAF

Povestirea minunatei vieţi a acestor doi sfinţi

prelucrată de

IOAN MIHĂLCESCU

Profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti

BUCUREŞTI

Tip. „ROMÂNIA NOUĂ", Th. Voinea, Str. G-ral Dona, 26

(fost Numa Pompiliu)

1923

III/3

Titlul capitolelor

1. Avenir, împăratul Indiei, dobândește fecior minunat pre Ioasaf. Ce au mărturisit cetitorii de stele pentru dânsul.
2. Pentru un sfetnic al împăratului, carele se ținea într'ascuns de credința creștinească.
3. Pentru feciorul împăratului, cum a luat voe dela tată-său, ca să iasă din curțile sale când va vrea și ce a văzut el.
4. Pentru Varlaam, cum a venit la feciorul împăratului și ce a văzut el.
5. Varlaam pune înainte feciorului împăratului credința pravoslavnică.
6. Ioasaf primește credința creștinească, iară Varlaam îl învață de puterea botezului și de înviere și de judecata de apoi.
7. Varlaam arată deșertăciunea slujirii idolești și folosul sufletesc ce aduce credința creștinească.
8. Varlaam învață pre Ioasaf că după botez trebue să facă fapte bune și să se dea la pocăință.

9. Varlaam vorbește lui Ioasaf de vieața pustnicească și de amăgirile vieții lumești, punând înainte o pildă frumoasă.
10. Varlaam arată cu pildă cum că bogățiile pământești sunt trecătoare și nestătătoare și îndeamnă pre Ioasaf să-și trimită bogățiile în cer înaintea lui.
11. Varlaam arată lui Ioasaf cu pilde folosul și dulceața vieții creștinești.
12. Varlaam spune lui Ioasaf cum a făcut Dumnezeu lumea și-i pune înainte nevoințele vieții pustnicești.
13. Ioasaf primește botezul și sfânta împărtășire. Plecarea lui Varlaam.
14. Impăratul Avenir află de creștinarea fiului său. Vizirul Varahia învață pre vrăjitorul Nahor să se dea pre sine drept Varlaam. Avenir înfruntează pre fiul său pentru primirea credinței creștine.
15. Impăratul cearcă cu cuvinte blânde să întoarcă pre fiul său la închinarea idolilor, dară nu izbutește.
16. Nahor vrăjitorul, dându-se drept Varlaam, se pricește cu înțelepții idolești, îi biruie, apărând credința creștinească și se face creștin.
17. Tevda fermecătorul isvodește meșteșug drăcesc ca să tragă pre Ioasaf în cursă, dară acesta iese biruitor cu puterea rugăciunii.
18. Fermecătorul Tevda se pricește cu Ioasaf, de către carele este biruit și adus la credința în Christos.

19. Impăratul împarte întâi împărăția cu Ioasaf pre din două, iară mai pre urmă se face creștin și moare pocăit.
20. Ioasaf lasă împărat în locul său pre Varahia, iară el se face pustnic. Moartea lui Varlaam și a lui Ioasaf.

1. Fost-a în vremea de demult, în țara Indiei, un împărat slăvit cu numele Avenir. Și era acel împărat păgân și prigonià cumplit pre aceia dintre sudiții lui pre cari-i aflà că se închină lui Christos, căci fusese propoveduită indienilor Evanghelia de către sfântul apostol Toma și mulți din ei credeau în Christos, dar cu fereală de frica prigonirilor. Și se născù lui Avenir împăratul un cocon prea frumos, cât grăiau oamenii că niciodinioară, într'acea țară, cocon frumos și cuvios ca acela nu s'a arătat. Iară împăratul de multă bucurie se umplù pentru nașterea coconului și-i puse numele Ioasaf și singur el merse la capiștele idolești, ca să aducă jertfe și cântări de mulțămire prea neînțelegătorilor dumnezei, necunoscând pre adevăratul începător al tuturor bunătăților, căruia se cădeà a înălța jertfă duhovnicească, ci tocmeala nașterii coconului lucru al neînsufleților dumnezei socotindu-l a fi. Și mulțime multă de noroade s'a adunat, de frica împăratului, și cele gătite de jertfă aduceà fiecare dupre putere. Și așà cu toate

gloatele săvârșind praznicul, cinstì cu daruri pre toți sfetnicii și dregătorii și ostașii și pre cei mojici și proști.

Și se strânseră la acea zi de praznic și bărbați aleși, învățați în filosofia haldeilor, cititori de stele, ca 55 la număr, și întrebă împăratul pre fiecarele dintr'înșii, ce va fi de coconul ce i-se născuse. Iară ei, socotind mult, ziceau că mare va fi cu bogăția și cu puterea și va întrece pre toți câți au împărățit mai înainte de dânsul.

Iară unul dintre acei cetitori de stele, mai înțelept decât toți fiind, a zis:

— O împărate, din câte citesc în stele, pricep cum că statul coconului ce ți s'a născut nu va fi întru împărăția ta, ci într'alta nouă și mai bună și cât nu se poate spune de mare. Și-mi pare că și legea creștinească, cea gonită de tine, o va primì.

Iară împăratul, dacă auzì acea veste, se umplù de grijă și puse de zidì deosebi în cetate niște curți prea frumoase și în ele case luminoase și așeză acolo pre cocon și porunci să nu iasă nicăirea. Și dascăli și slujitori tineri și frumoși puse pre lângă dânsul și porunci le dete ca nimic din celece întristare și mâhnire nasc, să nu-i arate: nici moarte, nici bătrânețe, nici boale, nici altcevà ce poate curmà veselia și cuvânt de Christos și de învățătura lui să nu cumvà să audză, că decât toate celelalte mai vârtos aceasta gândià împăratul să ascunză de dânsul, temându-se de proorocia cititorului de stele.

Așà grijià și lucruri ca acestea făcea împăratul, când o întâmplare fără de veste îl făcù de se aprinse de mânie pre creștini. Că erà un bărbat oarecarele, mai de cinste între cei dela curtea împăratului și cu vieața blând. Și acesta erà creștin, dar împăratul nu știà. Iar unii din ceice aveau pismă pre el, pentru cinstea ce aflà el dela împăratul, se sfătuiră să-l pârască. Deci, odată, ieșind împăratul la vânat cu oamenii săi, se aflà printre dânșii și acest om bun. Și umblând el singur, din socotința dumnezeească, i-se întâmplà de aflà într'un crâng un om cu picioarele stricate de o gadină, care om, văzându-l că trece pre lângă dânsul, îl rugà să-și facă milă cu el, ducându-l acasă și adăogà acest cuvânt:

— Și eu îți voiu fi ție de folos, că vindecător de graiuri sunt. Că adică, de este cineva vătămat de cuvinte sau vorbe grele, eu îl vindec și nu i-se mai ia după aceea în rău greșala lui.

2. Bărbatul creștin nu pentru zisa acelui nevoiaș, ci pentru porunca Evangheliei, îl duse la casa lui și nu-l lipsì de căutarea ce i-se cădeà.

Iar pizmașii aceia îl pârîră către împăratul, zicând:

— Nu numai a lepădat porunca ta și s'a plecat spre creștinătate, ci și se sfătuește asupra împărăției tale, întărâtând oștile și lipind pre toți către sine. Și de-ți este voia să adevereștì că nu minciuni grăim, chiamă-l deosebi și-l ispitește, grăind așà cum că vrei să lași

... și slava împărăției și să
le faci creștin.

Iară împăratul, știind buna credință a bărbatului aceluia către sine, i-se părură mincinoase cuvintele acestea, dară iarăși, socotind că nu se cade a-le primì fără de socotință, vru să ispitească pâra aceea și chemându-l deosebi, îi zise:

— O prietene, știi câte făcui creștinilor, iară acum veni la mare căință și voia-mi este să fiu întru acele nădejdi care am auzit pre dânșii grăind: Cum că ar fi altă împărăție fără de moarte, într'altă vieață ce va să fie. Că această împărăție de aici se tae de moarte și-mi pare că într'alt chip nu-mi voiu puteà împlinì vrerea, de nu mă voiu face creștin și de nu-mi voiu luà ziua bună dela slava împărăției mele și dela alte dulceți și podoabe ale acestei vieți. Dar tu către acestea ce zici? Și ce sfat îmi dai? Că te știu mai înțelept decât toți.

Iară acel om bun, ascunsa înșelăciune necunoscând, vărsă lacrămi de umilință și răspunse fără ocol:

— In veci să trăiești, împărate, că bun și mântuitor sfat ai gândit, că deși nu e lesne a aflà împărăția cerurilor, însă cu toată vârtutea se cade a o căutà, că „celace o va căutà, o va aflà". Că dulceața cestor bunătăți ale ceștii vieți îndulcește la arătare și veselește, dară apoi de șapte ori mai mult întristează. Că binele și odihna acestei vieți mai slab este decât umbra și piere de grab, ca urma corăbiei ce înnoată pre apă și a păsării ce zboară în văz-

duh, iară nădejdea bunătăților ce vor să fie (care o mărturisesc creștinii) tare și adevărată este, măcar că are scârbă în această lume. Să se facă dară, împărate sfatul tău, că bine este a schimbà cele putrede pre cele neputrede.

Iară împăratul auzind acestea, foarte se scârbì, însă își ținù mânia și nimica nu zise atunci bărbatului.

Iară el fiind înțelept, pricepù că cu greu primì împăratul cuvintele lui și că-l ispitise cu înșelăciune. Deci, întorcându-se acasă, erà îngrijat și întristat, neștiind în ce chip ar scăpà de nevoia ce i-se gătià. Și petrecând noaptea fără somn, își aduse aminte de omul cu picioarele sfărămate, pe care-l chemă la sine și-i zise:

— Imi aduc aminte că ziceai că ești vindecător de cuvinte vătămătoare.

Iară el zise:

— Așà este și de ai trebuință, arătà-ți-voiu meșteșugul meu.

Deci bărbatul cel bun îi povestì de vorba cu viclenie a împăratului și de răspunsul său, carele rău a fost primit, că schimbarea feții arătà mânia ce erà înlăuntru.

Iară săracul și bolnavul acela socotind, zise:

— Prea cinstite, în știre să-ți fie că împăratul are gând rău spre tine. Ci scoală de-ți tunde părul și te desbracă de haine luminate și te îmbracă în haine de păr și dis de dimineață apropie-te de împăratul. Și de te va întrebà: „Ce va să fie acest port?" tu răspunde-i așà: „De lucrurile ce ai vorbit ieri cu mine,

împărate, iată gata am venit să merg după tine, în calea ce ai pohtit să mergi. Că cum m'ai avut soț bunătăților celor de aicea, așà să mă ai și scârbelor, pentru ca să mă aibi părtaș și bunătăților ce vor să fie".

Iară luminatul bărbat primì cuvintele beteagului și făcù cum îl învățà. Și dacă-l văzù împăratul și auzì cuvinte ca acelea, foarte se bucură, că cunoscù dintr'aceia buna lui credință și-l făcù de se îndulcì de mai mare cinste și îndrăzneală către sine. Dară pre creștini și mai cu osebire pre călugări urà împăratul din acel ceas și mai vârtos și porunci ca toți călugării să iasă din hotarele țării lui, căci altfel de grea moarte vor pierì.

3. Iară feciorul împăratului, de carele ne este vorba, nu ieșì din curțile ce-i rânduise tatăsău pânăce ajunse la vârsta de mustață și învățà acolo toată știința arăpească și persească. Și erà frumos și împodobit atât la trup cât și la suflet, cuminte și iscusit și cu obiceiuri bune. Și de multe ori puneà dascălilor lui întrebări de lucrurile firești, cât se mirau de înțelepciunea lui. Și împăratul se bucurà de fața lui înflorită și de tocmeala sufletului lui și porunci cu străjnicie celorce erau cu dânsul să nu cumva să-i arate vreun lucru din cele care pricinuesc întristare, nici de moarte că este pentru toți și cum că frumusețile acestei lumi nădejdi deșarte sunt. Dară având coconul gând înflorit cu toată înțelepciunea, socotià întru sine: Ce puteà fi aceea de porun-

cise tătână-său să nu iasă nicăeri și pre niciun om care voià să intre la dânsul să nu-l lase? Insă nu îndrăznià să-l întrebe, socotind că nu se cade a-l întrebà și că de l-ar întrebà, nu i-ar spune adevărul. Pentru aceea dela altcineva socotià să afle.

Deci, având el un dascăl mai aproape și mai drag decât ceilalți, pre acela l-a întrebat. Iară dascălul îi spuse cu amănuntul de ceeace prezisese cititorul de stele și de teama ce aveà pentru aceea împăratul, ca nu cumvà să se facă creștin feciorul său.

Acestea auzind coconul, nimic nu mai adaose, dară în inima sa dorià cu nesaț să știe ce învățau creștinii, căci darul Mântuitorului începù a deschide ochii minții lui, aducându-l către nemincinosul Dumnezeu, cum va arătà cuvântul ce urmează mai departe.

Iară împăratul mergeà des la cercetarea coconului, căci îl iubià cu dragoste mare. Deci într'una din zile grăì coconul către împăraatul:

— Pohtă am a ști dela tine, Domnul meu împărate, un lucru oarece, pentru carele pururea scârba și grija îmi rod sufletul.

Iară tătână-său de acele cuvinte simți durere în inimă și zise:

— Grăește, prea iubitul meu fiu, ce scârbă este aceeace te cuprinde și eu mă voiu nevoì a o schimbà degrab întru bucurie.

Zis-a coconul:

— Pentruce m'ai închis aici înlăuntrul acestor ziduri și porțile mi-ai încuiat și ieșirea

mi-ai oprit și să nu mă vază nimeni ai poruncit?

Răspuns-a tată-său:

— Voia îmi este, fiule, să nu vezi nimic din celece ți-ar întrista inima și tăia veselia, că-ți port grija ca întru desfătare necurmată și întru toată bucuria și veselia să trăești în tot veacul.

Zis-a fiul către tată:

— Să știi, Domnul meu împărate, că într'acest chip eu nu în bucurie și veselie trăesc, ci mai vârtos în scârbă și strimtorare multă, încât mâncarea și băutura fără ticnă îmi sunt și amare. Că aș pohti să văz toate câte sunt afară de porțile acestea. Ci de-ți este voia să trăesc viață fără de durere, dă poruncă să ies când voiu vrea și să-mi îndulcesc sufletul cu vederea lucrurilor ce au fost nevăzute de mine până acum.

Acestea dacă auzi împăratul, fu îngrijat și cugetă că de-l va oprì din voia lui, îi va fi pricinuitor de mai mare scârbă și întristare, și zise:

— Face-voiu, fătul meu, după pohta ta.

Atunci porunci împăratul să gătească cai și slugi alese și toate podoabele împărătești și-l slobozì să iasă când îi va fi voia. Și dete poruncă celorce erau cu dânsul, să nu cumvà să aducă întru întâmpinarea lui cevà din celece fac omului scârbă și întristare, ci ce este bun și ce este frumos și ce aduce dulceață să arate coconului și hore pre uliță să joace și cântece să cânte și multe feluri de priviri să tocmească, ca mintea lui într'acelea să zăbovească și de vederea lor să se îndulcească.

Deci, cu cinste ca aceea, ieșià pururea la plimbare feciorul împăratului. Iară într'o zi, pentru nepaza slugilor după porunca împăratului, văzù coconul doi oameni: unul gubav și altul orb și se cutremură și zise celorce erau cu dânsul:

— Cine sunt aceștia, că înfricoșată este vederea lor?

Iară ei nu mai putură ascunde lucrul ce venise la vederea lui, ci ziseră:

— Acestea sunt suferințe omenești care adesea se întâmplă oamenilor.

Zise coconul:

— Dară se întâmplă acestea tuturor oamenilor?

Ziseră ei:

— Ba nu tuturor, ci numai unora.

Și iară întrebă coconul:

— Dară acei cărora li se întâmplă, știu că-i vor ajunge aceste răutăți, au vin asupră-le fără de veste?

Ziseră ei:

— Cine din oameni ar puteà ști celece vor să fie? Că aceasta este mai presus de mintea omenească și numai în puterea nemuritorilor zei stă a ști.

Și se contenì vorba. Și bolià cu inima feciorul împăratului și i-se schimbă fața de lucrul ce nu mai văzuse.

De acì iarăși peste puține zile întâmpină pre un unchiaș bătrân, cu fața zbârcită și slab de vine și gârbov și preste tot cărunt și știrb, pre carele văzându-l coconul, fu coprins de

spaimă și întrebă să știe acea minunată vedere. Iară ceice erau cu dânsul ziseră:

— Acesta are ani mulți și încet-încet scăzându-i vârtutea și slăbindu-i încheieturile, a ajuns la adânci bătrânețe, precum îl vezi.

Zise coconul:

— Dară care este sfârșitul acestuia?

Ziseră ei:

— Niciunul altul fără numai moartea.

Intrebă iarăși coconul:

— Oare toți oamenii îmbătrânesc, au numai unii?

Răspunseră ei:

— Ba nu, căci moartea poate răpì pre cinevà și mai de vreme și atunci nu mai ajunge la vârsta aceasta.

Zis-a coconul:

— Dară moartea a tot omul este rânduită și nu este chip a scăpà de ea?

Grăit-au aceia:

— De moarte nu poate scăpà nimeni, că ea este datoria firii, pusă din început pre oameni și venirea ei este neștiută.

Acestea toate dacă le văzù și le auzì acel înțelept tânăr, suspină din adâncul inimii și zise:

— Amărâtă este această vieață și plină de durere, dacă acestea așà sunt. Și cum ar puteà cinevà să nu aibă grijă de așteptarea neștiutei morți, a căreia venire nu este numai necercată, ci și nearătată, precum spuneți? Și se duse socotind acestea întru sine și neîncetat gândind și adeseaori aducându-și aminte de moarte. Că ziceà întru sine: „Oare când mă va ajunge moartea? Și, după moarte, cine va mai pomenì de mine? Că vremea le dă toate uitării. Și dacă voiu murì, mă voiu risipì întru neființă, au mai fi-va altă vieață, sau altă lume?

Acestea și alte asemenea gândind, îngălbenià și se topià de grijă, iară când se întâmplà a venì tată-său să-l cerceteze, se făceà a fi vesel și fără de grijă, că nu-i erà voia să cunoască cugetul lui și dorià cu poftă neoprită și însetoșà a găsì pre cinevà, carele să poată vorbì cu dânsul de celece dorià. Și aducându-și aminte cum gonise tată-său pre creștini și pre pustnici, cari în toată vremea de unele ca acestea filosofiau, s'a umplut de multă scârbă și i-s'a rănit sufletul, asemănându-se unui om ce ar pierde o comoară mare și ar zăbovì cu toată mintea întru căutarea ei. De atuncia trăià în necurmată grijă și toate desfătările și podoabele acestei lumi erau înaintea ochilor lui ca niște necurățenii și spurcăciuni.

In chip ca acesta având tânărul grijă a aflà binele sufletului, îl văzù ochiul Celuice vede toate și vrea ca toți să se mântuească și să vină la cunoștința adevărului și-i arată nespusa lui iubire de oameni, îndreptându-l pre calea pre care i-se cădeà să meargă.

4. Intru acea vreme erà un călugăr, deprins întru lucruri dumnezeești, împodobit și cu vieața și cu cuvântul și desăvârșit în vieața călugărească. Insă din ce loc erà nu pociu spune, ci numai atât că aveà lăcaș în pustiile

Sinaiului și era cinstit de darul preoției și numele lui era Varlaam.

Acesta, din dumnezeească descoperire, știù de feciorul împăratului. Deci, ieșind el din pustie, venì la lume și se îmbrăcă în haine mirenești și intrând într'o corabie, ajunse în țara Indiei și făcându-se negutător, intră în cetatea unde aveà curți feciorul împăratului și făcù acolo zile multe întrebând și cercând să afle cine este mai aproape de dânsul. Deci, dacă află de acel dascăl de care am vorbit mai nainte, se duse la dânsul și-i zise:

— Să știi, domnul meu, că sunt negustor, și am venit dintr'o țară de departe, și am o piatră scumpă de a cărei potrivă nu se află nicăirea și nimănuia, până acum n'am spus de dânsa, iar acum, văzându-te pre tine om cu minte și înțelept, facu-ți știre să mă bagi la feciorul împăratului, ca s'o dau lui. Și toată avuția ce va fi având împăratul nu se potrivește cu această piatră, că ea celor cu inima oarbă dă lumină, surzilor deschide urechile și muților dă graiu și înțelegere și bolnavilor sănătate, pre nebuni cumințește, dracii gonește și totce este bine și dorit din destul dăruește cui o are.

Zise dascălul:

— Omule, te văz a fi deplin și cu minte de bătrân, dar cuvintele tale te arată că te lauzi fără măsură. Pietre și mărgăritare de multe feluri și de mare preț am avut, dară piatră să aibă atâtea puteri câte ziseși nici n'am văzut nici n'am auzit să fie. Insă arată-mi-o și

de va fi după cuvântul tău, îndată te voiu băgà la feciorul împăratului și vei luà dela dânsul cinste și mari daaruri; iară de nu mă voiu încredințà cu vederea, cum voiu spune Domnului meu împăratului atâta laudă de un lucru nearătat și nevăzut?

Iară Varlaam zise:

Bine ziseși că n'ai văzut, nici ai auzit vreodată de puteri și lucruri ca acestea. Iară pentrucă ceruși să vezi piatra, ascultă cuvintele mele: Această piatră mai are și altă tărie, pre lângă puterile ce spusei, că adică oricine se va uità într'însa și nu va aveà ochi sănătoși și trup curat, de vederea ochilor și de minte se va lipsì. Ci eu știind și meșteșugul doftoriei, văz ochii tăi că nu sunt sănătoși și mă tem să nu-ți fiu pricinuitor de lipsirea vederii, iară de feciorul împăratului am auzit că are viață curată și ochi sănătoși și frumoși. Drept aceea lui vreau să o arăt. Ci tu nu pregetà, ca să nu lipsești pre Domnul tău de un dar ca acesta.

Zis-a el:

— De vremece-mi spui așà de acea piatră, nu mi-o arătà, că viața mea în multe păcate s'a spurcat și nici vederea nu-mi este sănătoasă, dar cuvintele tale crezând, nu mă voiu lenevì a spune Domnului meu, împăratului.

Acestea dacă zise, intră înlăuntru și pre rând toate spuse feciorului împăratului. Iară el, dacă auzì acestea dela dascăl, simțì că suflă în inima lui o veselie duhovnicească și minunându-se, porunci să aducă cât mai degrab la dânsul pre bărbatul acela.

Deci, cum intră Varlaam și dete bună ziua, îi zise feciorul împăratului: „Șezi", și dascălul ieșind afară, zise Ioasaf bătrânului:

— Arată-mi piatra cea de mult preț de care mi-a spus dasacălul meu că ai grăit lucruri mari.

Iară Varlaam începù vorba către dânsul într'acest chip.

— O împărate, nu e drept a grăi eu cu nerușinare minciuni înaintea măririi slavei tale, ci toate câte voiu grăi adevărate sunt. Insă, de nu voiu ispiti mai întâi inima ta, nu mi se cade să-ți arăt taina. Că a zis Stăpânul meu: „Ieșit-a semănătorul să samene sămânța și sămănând el, căzù una pre cale și veniră pasările și o mâncară; alta căzù pre piatră, unde nu aveà pământ mult și numai decât se înălță, dară pentrucă nu aveà pământ mult, cum răsărì soarele se arse și se uscă, fiindcă nu aveà rădăcină; iară alta căzù pre pământ bun și dădù roadă insutită. Deci, de voiu află și eu în inima ta pământ bun și aducător de roadă, nu voiu prigetà a sămănà în ea dumnezeeasca sămânță; iară de va fi pietros și pre lângă cale, ca să fie călcată de călători, mai bine ar fi să nu samăn nici într'un chip sămânța mântuitoare, ca să nu fie de călcare și de mâncare pasărilor și gadinilor, cărora poruncit îmi este a nu le-o aruncà. Insă nădejde am de pământ foarte bun întru tine și gata de mântuire; că vei vedeà și piatra cea scumpă și cu raza luminii ei te vei învrednicì a fi și tu însuți lumină și vei aduce și roadă însutită. Că

pentru tine am călătorit această cale lungă, ca să-ți arăt ce n'ai văzut niciodată și să te învăț ce n'ai auzit.

Iară Ioasaf zise către dânsul:

— Eu, cinstite bătrânule, cu dor și cu pohtă neoprită caut să auz cuvânt nou și bun, că în inima mea s'a aprins foc de mă arde și mă îmboldește a ști ce este de trebuință și n'am aflat pre niciun om până acum să-mi spună de celece doresc, iară de aș găsì vreun înțelept și măestru și să auz dela el cuvânt de mântuire, îmi pare că nu l-aș da pasărilor, nici gadinilor, nici m'aș aflà pietros și mărăcinos, cum ziseși tu, ci cu bună înțelegere l-aș primì și cu toată grija l-aș păzì. Ci tu, de știi niscaiva lucruri de acelea, nu ascunde de mine, ci-mi spune. Că dacă am aflat că ai venit dintr'o țară departe, m'am bucurat, nădăjduind că cu tine voiu nemerì ce doresc. Drept aceea curând te-am adus înlăuntru la mine, și cu bucurie te-am primit ca pre unul din cei crescuți împreună cu mine, de nu-mi va fi cumvà nădejdea în deșert.

Zis-a Varlaam:

— Bine și cum se cade măririi împărătești ai făcut că nu ai socotit netrebnicia cea văzută, ci râvnitor nădejdii celi nevăzute te-ai arătat. Că erà un împărat mare și slăvit și se întâmplă de treceà odată într'o carâtă poleită, cu sfetnici și slugi, cum se cuvine împăraților. Și întâlnì doi oameni cu haine proaste și rupte și pătate și cu fața slabă și neagră. Și știind împăratul că topirea trupului lor de truda postului și de sudoarea ostenelilor s'a pricinuit, în-

dată cum îi văzù, sări din carâtă şi se închină lor până la pământ şi-i luă în braţe şi cu dragoste îi sărută. Iară sfetnicii şi slugile nu suferiră aceasta, ca una ce nu s'ar fi cuvenit slavei împărăteşti, dară nu îndrăsniră a zice împăratului de faţă, ci fratelui său ziseră să-i grăiască să nu mai facă asemenea ocară înnălţimii împărăteşti. Acela grăind frăţâne-său împăratului, îi imputà de acea faptă necuvenită, şi împăratul îi dete răspuns, pre care el nu-l pricepù.

Iară acel împărat aveà obiceiu ca acesta, când vreà să facă cuivà judecată de moarte, că trimitea pristavul la poarta acelui om cu un fel de trâmbiţă făcută într'adins, al cărei glas auzindu-l oamenii, ştiau toţi că este cinevà rânduit spre moarte. Deci, când fu seară, trimise împăratul trâmbiţa cea cu glas de moarte să buciume înaintea porţii frăţâne-său, carele, dacă o auzì, se apucă de-şi făcù dieată de tocmirea casei lui şi se grijì de moarte toată noaptea, şi dimineaţa se îmbrăcă în haine de jale cu soţia şi cu copiii şi merse la uşile palatului împărătesc, plângând şi jelindu-se. Şi-l chemă împăratul înlăuntru şi văzându-l jălindu-se, îi zise: „O nebune şi nesocotitule, că te speriaşi până într'atâta de pristavul frăţâne-tău, carele îţi este frate de un trup şi de o cinste, că nimic nu i-ai greşit, dară tu cum mie ieri îmi aduseşi imputare, că am sărutat pre pristavii lui Dumnezeu, cari cu mai mare glas decât trâmbiţa vestesc mie moartea şi înfricoşata întâmpinare a Stăpânului meu, căruia mult şi greu

am greşit? Iată că-ţi înfăţişai nebunia ta şi într'acest chip te spăimântai, cum voiu vădì în curând şi pre a celorce te-au învăţat şi te-au îndemnat spre împutarea mea.

Şi aşà mângâind pre frate-său, îl trimise la casa lui. Şi porunci să facă patru racle de lemn şi două din ele le ferecă cu aur preste tot şi puse într'însele oase de oameni morţi şi împuţite şi le ţintuì cu piroane de aur. Iară celelalte două le unse pre deasupra cu smoală şi cu răşină şi le umplù de pietre scumpe şi de mărgăritare de mult preţ şi de miresme şi le închise şi le legă cu târsâni de păr şi chemă pre sfetnicii ceice-i imputaseră pentru întâmpinarea călugărilor acelora şi le puse înainte raclele câte patru, ca să le preţuească. Şi ziseră că: „Cele două ferecate cu aur sunt vrednice de mare preţ şi bune a pune într'însele coroane şi brâne şi haine împărăteşti, iară cele unse cu smoală şi cu răşină, ziseră că sunt vrednice de preţ de nimic". Iară împăratul zise către dânşii: „Ştiam eu că veţi zice aşà, că cu ochii trupeşti chipul trupesc se înţelege, ci nu se cade a face aşà, ci a vedeà cu ochii cei din lăuntru ceeace zace înlăuntru: cinstit este, au necinstit"? Şi porunci să deschiză raclele cele poleite şi deschizându-le duhnì dintr'însele un miros greu şi se arătă o vedere grozavă. Atunci zise împăratul: „Iată acesta este chipul celor îmbrăcaţi în haine luminate şi cari se trufesc cu multă slavă, iară înlăuntru sunt plini de lucruri rele şi greu mirositoare". După aceea porunci să deschiză şi pre cele smolite şi unse

cu rășină. Și dacă le deschiseră, pre toți câți erau acolo îi veseliră cu vederea frumuseții și a bunei miresme a odoarelor ce erau într'însele. Deci zise împăratul: „Știți cui se închipuesc acestea? Călugărilor smeriți, ce sunt îmbrăcați în haine proaste, al cărora chip dinafară văzându-l voi, ați socotit că eu m'am făcut de batjocură, căci m'am plecat lor până la pământ; iară eu cu ochii minții cunoscând cinstitele și prea înfrumusețatele lor suflete, slăvitu-m'am cu atingerea de dânșii și am socotit pre dânșii mai de cinste decât toată coroana și toată lumina împărătească". Deci, așà îi rușină și îi învață să nu socotească celece se arată pre dinafară, ci mai vârtos să ia aminte cele dinlăuntru. Ca acel creștin și înțelept împărat ai făcut și tu primindu-mă spre bună nădejde, care, precum mi se pare, nu te va înșelà.

Iară Ioasaf zise către dânsul:

— Acestea toate cu bună tocmeală le ziseși, ci eu aș pohti să știu, cine este stăpânul tău, de carele la începutul cuvântului ai zis cum să fi grăit de semințele acelea?

5. Iară Varlaam numai decât zise:

— De-ți este voia să știi pre stăpânul meu, află că el este Iisus Christos, unul născut Fiul lui Dumnezeu, cel binecuvântat și întru tot puternic, împăratul împăraților și domnul domnilor, acela ce are nemurire și locuește în lumină neapropiată, carele cu Tatăl și cu Duhul Sfânt este slăvit. Că eu nu sunt de aceia ce

chiamă dumnezei mulți și fără tocmeală și cinstesc idolii cei fără suflet și surzi și muți, ci un Dumnezeu cinstesc și mărturisesc, în trei fețe slăvit: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Acest Dumnezeu în trei fețe fără de început este și fără de sfârșit, nefăcut, neschimbat, fără trup, nevăzut, bun și drept, carele din ceeace n'a fost toate a tocmit, mai întâi puterile cele nevăzute ale cerului, multe fără de număr, nepipăite și fără de trupuri, duhuri slujitoare măririi lui Dumnezeu, după aceea lumea cea văzută, adică cerul și pământul și marea cu toate câte sunt în ele și pre ele. Acestea toate el zise și se făcură și porunci și se zidiră. Și după aceea zidi pre om cu mâinile sale, luând țărână din pământ către zidirea trupului, iar suflet cuvântător și înțelegător cu a lui suflare îi dete. De carele așà scrie, cum să fie zidit după chipul lui Dumnezeu, adică bun. Pre omul acesta, cinstindu-l cu volnicie și nemurire, l-a pus stăpân preste câte sunt pre pământ și făcù lui muiere dintr'însul, ajutătoare lui. Și sădì în Eden, la răsărit, raiul plin de veselie și de bucurie și puse într'însul pre om, poruncindu-i să mănânce din toți dumnezeeștii pomic e erau acolo, iară dintr'unul, cu numele pomul cunoștinței binelui și răului, nici într'un chip să nu mănânce, zicându-le așà: „In ce zi veți mâncà dintr'însul, cu moarte veți murì". Iară unul dintru aceste puteri îngerești ce ți-am spus mai nainte, voevod unei cete, neavând el dela Făcătorul nicio răutate întru sine, din singură voința sa s'a întors

dela bine spre rău, că înnălțându-se cu nebunia lui, vrea să se potriviască cu Dumnezeu celce l-a făcut. Pentru aceea fu lepădat din cinstea și dregătoria sa, și în loc de acea fericită vieață și de acel nume de înger, fu chemat diavol și satana. Că-l surpă Dumnezeu jos ca pre un nevrednic de slava de sus și cu el căzù mulțime multă de îngeri vicleni din ceata ce erà supt ascultarea lui și au mers pre urma voevodului lor și se numiră draci, ca niște pismași și înșelători.

Deci, lepădând diavolul tot binele și luând firea răului, și văzându-se pre sine surpat din atâta slavă și pre om ridicaat la atâta cinste, porni pismă asupra omului și meșteșugind, îl scoase afară dintr'acea fericire. Că luă înșelătorul chipul șarpelui și printr'acel chip vorbì către muiere și o îndemnă a mâncà din pomul cel oprit, mințind-o că se va face ca Dumnezeu. Apoi cu dânsa înșelă și pre Adam, că așà se numià omul cel întâi zidit. Și mâncând omul din pomul cel oprit, fu gonit de Făcătorul din desfătarea raiului și în locul fericitei vieți și din vieață nemuritoare, căzù într'această becistnică și streină vieață și cu moarte fu osândit.

De atuncia luă tărie diavolul și se lăudà cu biruință și înmulțindu-se neamul omenesc, învățà pre oameni a merge în toată calea răutății. Deci, vrând Dumnezeu a tăià mult păcătoasa lor răutate, aduse potop pre pământ, de pierdù tot sufletul viu. Numai pre unul află drept între acei oameni și pre acela, cu muiere

și cu feciori îl păzì într'o corabie și numai pre acesta lăsă pre pământ. Apoi, dacă începù iarăși neamul omenesc a se înmulți, oamenii uitară pre Dumnezeu și spre mai mari răutăți sporiau, făcându-se robi a tot felul de păcate și stricându-se cu cumplite rătăciri. Așà, unii îndrăzniau a grăì că „toate câte sunt în lume s'au făcut de sineși și cum că se țin fără de purtare de grijă, adică nu este nimeni stăpân preste dânsele". Alții răzvrătind toate pre dos, ziceau, că: „Nefirea, adică ceeace nu erà, s'a adus întru ființă". Alții cinstiră maia mulți dumnezei, ca să aibă de ajutor la faptele lor cele rele, ale căror chipuri cioplite și scobite le puseră spre închinare, și-i închiseră în case, de se închinau și slujiau mai vârtos făpturii decât Făcătorului. Alții se închinau soarelui și lunii și stelelor, pre care le-a pus Dumnezeu a luminà pământul. Alții focului și apei și altor lucruri pământești și fără de suflet se închinară și nu se rușinară. Alții hiarelor și gadinilor și dobitoacelor celor cu câte patru picioare dau cinste, arătând cu aceea cum că mai răi sunt și mai blestemați decât dobitoacele ce le cinstesc. Iară alții fețele a unor oameni ticăloși și de nimic dumnezei chemau și se închinau lor, fiind unii parte bărbătească iar alții muerească. Dela aceștia luând oamenii începătură, se spurcară cu toate necurățeniile, fără de nicio rușine. Și cumplit întunerec coprinsese pre neamul nostru întru acea vreme și nu erà cine să cunoască și să caute pre Dumnezeu.

Deci, eră oarecine dintr'acest neam de oameni dintr'acea vreme, pre care îl chemà Avraam. Numai acesta singur se aflà având simțirile sufletului sănătoase, carele din vederea făptuirii cunoscù pre Făcătorul. Iară Dumnezeu primind a lui bună minte și dreaptă semuire, se arătă lui, nu așà precum este ființa sa, că nu este firii omenești cu putință a vedeà pre Dumnezeu, ci în vedenii, cum știe el, pre tot neamul lui a învățat buna credință, și vărsă în sufletul lui înțelegere și cunoștință mai deplin și-l slăvì de-l făcù sluga sa. Iară ei pre tot neamul lui a învățat buna credință. Pentru aceasta binevoì și Dumnezeu a se înmulți sămânța lui întru mulțime nenumărată și o chemă norod ales. Apoi ajunseră aceștia a fi robi limbii eghiptenești și unui împărat muncitor, Faraon. Și de acolo i-au scos prin prin înfricoșate și minunate semne, prin doi bărbați sfinți și cu darul proorociei slăviți, amândoi frați, pre nume Moisi și Aaron, cari pre israililteni (că așà se chemà acel norod, nepoții lui Avraam) i-au trecut ca pre uscat prin Marea Roșie, despărțindu-se apa mării în două și făcându-se părete deadreapta și deastânga.

După aceea, cu minuni mari și cu semne, a trecut pre acel norod prin pustie patruzeci de ani și i-a hrănit cu pâine cerească și le-a dat lege scrisă de Dumnezeu pre două table de piatră pre muntele Sinai, care lege îi feriă de idoli și de toate faptele rele și viclene și-i învățà să cinstească pre unul adevăratul Dumnezeu și să se-apuce de lucruri bune. Cu minuni ca acestea îi duse într'o țară bună, care o a fost făgăduit de demult acelui patriarh, lui Avraam, să o dea seminției lui. Și ar fi zăbavă a spune toate câte a arătat lor, lucruri mari și minunate care n'au număr. Și cu acestea cu toate tot eră cu anevoie a se depărtà neamul omenesc de slujba și fapta cea fără de cale și a-l aduce la tocmeala cea dintâi. Că încă fiind firea noastră robită de înșelăciune, împărățià moartea preste tot neamul omenesc, tirănindu-se de diavolul, și trimiteà pre toți în osânda iadului.

Intru o primejdie și patimă ca aceasta fiind noi, nu ne-a trecut cu vederea, nici ne-a lăsat Ziditorul, nici a părăsit lucrul mâinilor sale, ci cu vrerea lui Dumnezeu Tatăl, s'a pogorît către robii săi, cu pogorîre nespusă, unul născut Fiul, carele este în sânul Tatălui, și om desăvârșit s'a făcut, întrupându-se din Duhul Sfânt și din Maria Fecioara, precum mai nainte unul din arhangheli fusese trimis să vestească. Și s'a făcut trup însuflețit cu suflet cuvântător și înțelegător, în pântecele prea curatei Fecioare, Dumnezeu deplin fiind și om fără de stricăciune, cu totul asemenea nouă, numai fără de păcat, că devremece prin păcat intrase moartea în lume, se cădeà ca să fie fără de păcat celce vrea să o izbăvească. Și treizeci de ani lăcuì cu oamenii și se botezà dela Ioan în apa Iordanului. Și când s'a botezat, venit-a glas din cer, dela Tatăl, grăind: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru carele am binevoit", și Duhul Sfânt, în chip de porumb,

s'a pogorît asupra lui. De atunci începù a face minuni mari şi minunate: pre morţi învià, pre orbi luminà, pre draci gonià, pre surzi şi pre schiopi tămăduià, pre leproşi curăţià şi pre firea noastră cea învechită în păcate preste tot înnoià şi către calea bunătăţilor cu lucrul şi cu cuvântul învăţà.

Şi şi-a ales doisprezece ucenici, pre cari i-a chemat apostoli, cărora porunci a mărturisì tuturor vieaţa cea cerească, pentru care venise pre pământ să arate. Deci pentru ale lui minuni şi dumnezeească vieaţă şi nenumărate faceri de bine, arhiereii şi mai marii jidovilor, între cari făceà minuni, mâniindu-se şi turburându-se, îl judecară spre moarte şi unul din ucenicii lui îl vândù lor. Şi dacă l-au prins, l-au dat pre mâini a limbi păgâne, ca să omoare pre Celce dă vieaţă tuturor. Şi cu sufletul voei lui primì a pătimì pentru noi moarte, ca pre noi din patimi să ne slobozească. Deci, multe munci pătimì şi în cea deapoi îl răstigniră pre cruce. Şi toate le răbdà cu trupul, iară cu dumnezeirea fu fără de patimă. Şi s'a pogorît în iad şi l-a stricat şi sufletele ce erau din veac încuiate acolo le-a slobozit. Şi înviè a treia zi, biruind moartea şi nouă dându-ne biruinţă asupra ei şi pre trup îl făcù dătător de neputrezire. Şi s'a arătat ucenicilor lui, pace dându-le şi printr'înşii la tot neamul omenesc. Iară după patruzeci de zile s'a suit la ceruri şi şade deadreapta Tatălui şi iarăşi va să vie să judece viii şi morţii şi să plătească fiecăruia după faptele lui. Iară după slăvita

lui înnălţare trimise pre Sfântul Duh la sfinţii săi uceniici, în vedere de foc, şi ei începură a grăì în limbi streine.

Deci, de atuncia, cu darul lui, se risipiră prin toate limbile şi propoveduiră pravoslavnica credinţă, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh şi le învăţă să păzească toate poruncile lui cele mântuitoare cu care au luminat pre spurcaţii de păgâni şi au surpat înşelăciunea idolească. Şi încă nerăbdând vrăjmaşul diavol biruinţa lui, ridică şi acum războiu asupra noastră, a creştinilor, îndemnând pre cei nebuni şi neînţelegători a se apucà iarăşi de slujba idolească. Insă neputincioasă i-s'a făcut tăria lui şi armele i-s'au frânt de puterea lui Christos.

Iată dară arătai în puţine cuvinte pre stăpânul şi Dumnezeul meu, însă îl vei cunoaşte mai desăvârşit, dacă vei primì darul lui în sufletul tău şi te vei învrednicì a-i fi slugă şi ucenic.

6. Aceste cuvinte dacă le auzì feciorul împăratului, strălucì lumină în sufletul lui, şi de bucurie se sculă din jeţ şi îmbrăţişând pre Varlaam, zise:

— O prea cinstite între oameni, aceasta este piatra cea sucmpă, fără de preţ, care ai avut-o în taină, nearătând-o la tot omul carele vrea să o vază, ci numai acelora ce le sunt simţirile sufletului sănătoase. Că iată cum luai graiurile tale în auzul meu, îmi intră o lumină prea dulce în inimă şi cel acoperământ greu al grijii

carele de multă vreme zăceà asupra minții mele, degrab se împrăștiè. Spune-mi dară de am nimerit bine, au ba? Și de știi mai bune decât celece ai grăit, nu pregetà a-mi spune.

Varlaam iarăși răspunse și zise:

— Adevărat, așà este, Domnul meu împărate, aceasta este taina cea mare din veac ascunsă, a căreia arătare mulți prooroci și drepți au vestit de mult și vestind-o doriau să o și vază, dară nu o văzură, ci acest neam mai de pre urmă se învrednicì a primì mântuirea, că crezând și botezându-se, mântuit va fi.

Iară Ioasaf zise:

— Toate câte ai grăit fără nicio îndoială crez și pre Dumnezeul ce-mi spui slăvesc, ci învață-mă ce mi se cade să fac? Apoi spune-mi pe este botezul, carele ziseși că-l iau ceice cred?

Zis-a Varlaam:

— Darul dumnezeescului botez al sfintei credinți creștinești, toate păcatele din naștere curață și de toate spurcăciunile spală. Că cu rugăciunea și cu spăsitoarea chemare vine Duhul Sfânt asupra apei și ne botezăm, după cuvântul Domnului, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Și așà se sălășluește darul Sfântului Duh în sufletul celuice se botează și-l luminează și-l înnoește după chipul și asemănarea lui cea dintâi. Deci, toate lucrurile răutății lepădând, facem lui Dumnezeu făgăduință de altă vieață mai curată, ca să fim moșteni neputrezirii și să luăm mântuirea cea din veac. Iară fără de botez este

cu neputință a dobândì acea bună nădejde, așà a zis Dumnezeu-Cuvântul, carele s'a făcut om pentru a noastră mântuire: „Adevăr grăesc vouă că, de nu se va naște cinevà din apă și din Duh, nu va intrà în împărăția cerului". Drept aceea, te rog să primești credința în suflet și să te apropii către botez cu dragoste fierbinte, și să nu zăbovești, că sosirea morții neștiută și nearătată este.

Iară Ioasaf zise:

— Dară ce este acea bună nădejde de care zici că nu se câștigă fără botez? Și ce este ceeace numești împărăția cerurilor? Și de unde ai auzit cuvintele Dumnezeului ce s'a făcut om? Și ce este nearătata sosire a morții, de care îmi este grijă multă, care-mi zdrobește și cutremură inima și-mi înfricoșează oasele? Și dacă murim, întru neființă ne prefacem noi oamenii, ori mai este altă vieață după ieșirea de aici? Acestea, și altele pre urma acestora, aș pohtì să știu.

Iară Varlaam răspunsuri ca acestea răspunse:

— Buna nădejde de care mă întrebi, moștenirea fericirii împărăției cerului este. Dară ce este aceea cu limbă omenească nici într'un chip nu se poate spune, că zice Sfânta Scriptură:„ Ceeace ochiul n'a văzut și urechea n'a auzit și la inima omului nu s'a suit, aceea a gătit Dumnezeu celorce-l iubesc pre el". Iară când ne vom învrednicì a lăsà la pământ acest trup greoiu și a ajunge la acea fericire, atunci celace ne-a învrednicit a ne învățà nădejdea,

ne va da acele bunătăţi. Că dacă ne vom învrednicì a lăcuì cu Dumnezeu, şti-vom dela Dânsul toate, care acum nu le ştim... Aşà dară, acestea să ştii şi cu credinţă să le primeşti şi fără îndoială. Fă dară fapte bune, ca să primeşti acea împărăţie fără de moarte şi de o vei dobândì, vei şti şi vei vedeà ce este desăvârşit. Iară pentru întrebarea: de unde am auzit cuvintele Dumnezeului împărat, să ştii că toată rânduiala întrupării lui Dumnezeu din Sfintele Scripturi am învăţat, că acelea binevestesc nouă, muritorilor pământeni, nemurire, neputrezire şi vieaţă veşnică şi iertare de păcate şi împărăţia cerului, precum văzătorii de Dumnezeu ucenici ai Domnului Christos ne-au spus în Sfânta Evanghelie, dându-ne în scris învăţăturile şi minunile lui. Deci într'acea dumnezeească carte a Evangheliei este izvodită de Duhul lui Dumnezeu poveste scrisă pentru întruparea şi arătarea lui Dumnezeu-Cuvântul şi pentru facerea minunilor lui şi încă şi pentru prea curatele lui patimi care au răbdat pentru noi şi pentru sfânta lui înviere cea de a treia zi şi pentru înnălţarea la cer şi pentru slăvita şi înfricoşata a doua a lui venire.

Iară pentru nearătata sosire a morţii şi cum că nu întru nefiinţă ne prefacem, tot din dumnezeeştile Scripturi ştim, cum mai nainte am zis, că Dumnezeu a zidit pre om din pământ şi a suflat într'însul suflare vie, care se chiamă suflet cuvântător şi înţelegător. Ci devremece am fost osândiţi la moarte, iată toţi murim

şi nu este niciunul din oameni carele să treacă acest pahar. Iară moartea este despărţirea sufletului de trup, că trupul se întoarce iarăşi în pământ, de unde este luat, şi putrezind se topeşte, iară sufletul fiind fără de moarte, se duce unde-i va porunci Ziditorul, şi precum însuşi îşi va fi gătit lăcaş cât a fost în trup. Că fiecare cum îşi va gătì aci, aşà va găsì acolo. Şi după mulţi ani veni-va Christos Dumnezeu să judece toată lumea, întru slavă înfricoşată şi nespusă. De a căruia frică se vor cutremurà toate oştile îngereşti şi morţii vor învià. Iară învierea este împreunarea din nou a sufletului cu trupul, că acel trup putred şi topit iarăşi se va sculà neputred, că Dumnezeu va învià moartele şi putrezitoarele trupuri omeneşti, ca să-şi ia fieştecarele plată după faptele sale, că vremea de acum este a lucrării, iară ceeace va să fie este a platei. Că, de n'ar fi înviere, cum s'ar arătà dreptatea lui Dumnezeu? Că mulţi oameni drepţi petrec cu necaz într'această vieaţă şi cu multe scârbe ies din lume, iară alţii, fiind necredincioşi şi cu strâmbătate, în desmierdare şi în bogăţie îşi sfârşesc vieaţa. Ci, devremece Dumnezeu este bun şi mare şi drept judecător, rânduit-a zi de înviere, ca să-şi ia sufletul trupul său. Că dacă va luà sufletul trupul său, cei răi cari au primit aici binele, acolo vor fi munciţi pentru celece au greşit aici, iar cei buni cari au fost munciţi aici pentru greşelile ce vor fi făcut ca nişte oameni, acolo vor fi moşteni bunătăţilor, precum zice Domnul: „Auzi-vor ceice

sunt în mormânturi glasul Fiului lui Dumnezeu şi vor ieşì ceice au făcut cele bune întru învierea vieţii, iară ceice au făcut cele rele întru învierea osândirii". Când şi scaunele se vor pune şi Cel vechiu de zile va şedeà, şi cărţile se vor deschide având scrise într'însele faptele, cuvintele şi toate cugetele noastre. Părtinitor nu va fi acolo, sau avocat, sau răspuns cu minciună, sau trecerea bogăţiei, sau mită şi daruri care să amăgească pre nefăţarnicul dreptul judecător, carele cu drepte cumpene va judecà toate. Şi ceice vor fi făcut bine, merge-vor în vieaţa de veci, întru nespusă lumină şi se vor veselì cu îngerii şi vor primì bunătăţile cele nespuse, stând de faţă înaintea Sfintei Troiţe. Iară ceice au făcut cele rele şi toţi păgânii şi păcătoşii merge-vor în munca veşnică, care se chiamă *gheena*, adică matca focului şi întunerecul cel dinafară şi viermii cei neadormiţi şi scrâşnirea dinţilor şi alte nenumărate munci... Iară după acea zi a înfricoşatei judecăţi toate vor rămâne neschimbate, aşà că nici luminata vieţuire a drepţilor nu va aveà sfârşit, nici muncile păcătoşilor nu vor contenì, nici va mai fi după aceea altă judecată, sau alt judecător mai mare să-i răscumpere din munci, nici vreo nădejde de schimbare a acelor munci, sau uşurare, ci vor fi în veci în muncă.

Se cade dară nouă a fi întru sfânta vieaţă şi a trăì creştineşte, ca să ne învrednicim a scăpà de groaza acelor răutăţi ce vor să fie şi a sta deadreapta Fiului lui Dumnezeu, că

aceea este starea drepţilor, iară păcătoşilor le este dată partea cea deastânga. Deci pre drepţi numindu-i stăpânul: „blagosloviţii Părintelui", duce-i-va în împărăţia cea fără de sfârşit, iar pre păcătoşi cu mânie şi cu blestem îi va goni dela prea blândă şi lină faţa lui şi în munca de veci îi va trimite.

7. Iară Ioasaf pentru acestea umplându-şi sufletul de umilinţă, plângeà şi zise către bătrân:

— Toate-mi arătaşi aevea şi-mi spuseşi adevărat, şi acum ce trebuie să fac, ca să scap de acele munci ce sunt gătite păcătoşilor şi să mă învrednicesc bucuriei drepţilor?

Răspuns-a Varlaam, zicând:

— Scris este, cumcă învăţând oarecând pre oameni, Petru, ucenicul Domnului Christos, ei se umiliră în inimile lor, cum şi tu astăzi, şi ziseră: „Ce să facem?". Iară Petru le zise: „Pocăiţi-vă şi fieştecare dintru voi să se boteze întru iertarea păcatelor şi veţi luà Duhul Sfânt, că vouă şi feciorilor voştri s'a dat nădejdea aceasta şi tuturor celor de departe pre cari-i va chemà Domnul Dumnezeul nostru". Iată dară că acum şi asupra ta şi-a vărsat mila sa cea bogată şi te-a chemat, fiind tu departe de Dânsul cu voia şi slujind la dumnezei streini, ba încă nu dumnezei, ci draci pierzători şi idoli surzi şi nesimţitori. Drept aceea, mai nainte de toate te apropie către celce te-a chemat, dela care vei luà cunoaşterea cea nemincinoasă a lucrurilor celor văzute şi a celor ne-

văzute. Iară dacă nu vei vrea să vii nici după chemare, sau vei zăbovì, cu judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu vei fi lepădat. Că așà a grăit acel apostol către unii din ucenici. Insă eu crez că ai ascultat chemarea și ascultând-o, vei luà crucea și vei urmà după Celce te chiamă: Dumnezeu și stăpânul, celace te chiamă din moarte către vieață și dela întunerec la lumină. Că a nu cunoaște cinevà pre Dumnezeu, întunerec este și moarte sufletului și a slujì idolilor nesimțire și nebunie mare. Pre cari cui i-aș potrivì? Și ce chip al nebuniei lor ți-aș pune înainte? Ci arăta-ți-voiu o pildă care o au spus mie un bărbat foarte înțelept, zicând așà:

„Ceice se închină idolilor se închipuesc unui om carele făcând cleiu vânà pasări. Și prinse una din păsările mititele, care se chiamă privighetoare. Deci, scoase cuțitul și vrea să o junghie, ca să o mănânce. Iară privighetoarei îi fu dat glas omenesc și zise către vânător: Ce folos îți va fi, omule, de junghierea mea? Că nu vei puteà săturà pântecele tău cu mine, iară de mă vei slobozì, dați-voiu trei învățături care, dacă le vei păzì, de mare folos îți vor fi toată vieața ta. Iară el, mirându-se de un graiu ca acela, îi făgăduì că o va slobozì, de va auzì dela dânsa lucru nou. Deci, întorcându-se pasărea, zise către om: „Niciodată nu te ispitì a prinde ce nu poți apucà și de lucrul ce a trecut, nu te căì și cuvântul ce nu este de crezut, nu crede. Aceste trei învățături le păzește și-ți va fi bine". Iară omul mirându-se de acele

cuvinte bine tocmite și înțelepte, o slobozì în văzduh. Iară privighetoarea vrând să știe de va fi înțelegut omul noima cuvintelor ce-i spusese și de va fi folosit cevà dintr'însele, zburând prin văzduh, grăì către dânsul: „Vai de nechibzuita ta minte, omule! Ce comoară pierdușì astăzi! Că în pipota mea este un mărgăritar mai mare decât oul de struț". Aceste cuvinte, dacă le auzì vânătorul, se întristă, părându-i rău că i-a scăpat privighetoarea din mâini și ispitindu-se a o prinde iarăși, zise: „Pasă la casa mea! să te ospătez cu cinste și așà să te las". Iară privighetoarea zise către dânsul: „Acum te cunoscui că nebun mare ești și nechibzuit foarte, că niciun folos nu dobândișì din celece te învățai. Ți-am spus, să nu te căești de lucrul ce a trecut, dară iată că ești cuprins de scârbă, că am scăpat din mâinile tale și te căești de lucrul ce a trecut. Ce nu este cu putință a apucà, ți-am zis, să nu te ispitești a prinde, iară tu neputând zburà, te ispitești a mă prinde. Către acestea adăogai: Cuvântul ce nu este de crezut, să nu crezi, ci iată că crezuși să fie în pipota mea mărgăritar mai mare decât trupul meu: n'ai socotit că eu toată nu sunt cât oul de struț de mare, cum dară să încapă în mine mărgăritar ca acela?"

Așà nebuni și nechibzuiți sunt și ceice cred în idoli și se nădăjduesc într'înșii, că-i fac cu mâinile lor și apoi li se închină, zicând: „Aceștia ne-au zidit pre noi". Dară cum socotesc pre cei făcuți de dânșii, să le fie ziditori? Ii păzesc cu strajă, să nu-i fure hoții și-i chiamă

paznici ai mântuirii lor! Deci, câtă nebunie au de nu înțeleg, că deșerții idoli nu sunt harnici de a-și ajută lor și a se păzì, iară altora cum ar puteà fi păzitori și mântuitori? Drept aceea scris este: „Asemenea lor să fie cei-ce-fac și toți câți se nădăjduesc într'înșii, cari se tocmiră cu turnătorii și le făcură lucruri de mâini și se pleacă și se închină lor și-i iau în mâinile lor de umblă cu dânșii, iară de-i pun jos la un loc, într'acelaș loc stau, nu se mai clătesc și oricât ar strigà către dânșii nu-i vor auzì, nici de răutăți îi vor mântuì". Iară noi Dumnezeului unuia celui adevărat, în Troiță cunoscut, ne închinăm, căci dela dânsul și cu dânsul și într'însul sunt toate.

Drept aceea, cu darul știind eu celce sunt de tine, trimis am fost a te învățà, ceeace am deprins și am păzit dintru început și până acum la căruntețele mele. Deci, de vei crede și te vei botezà, mântuit vei fi, iară de nu vei crede, te vei osândì. Că toate cu care te înnalți și te încoronezi, ca cum n'ar fi, trec în puțină vreme și vei fi scos de aici fără voia ta și trupul îți va fi închis într'o groapă mică, părăsit de toți iubiții și rudele tale și se vor duce frumusețile acestei lumi și în loc de frumusețea și mirosul bun de-acum cuprinde-te-va putrejunea, iară pre sufletul tău băga-l-vor întru cele mai dedesubt ale pământului, în osânda iadului, până la ziua cea de apoi a învierii, când iarăși unindu-se cu trupul, lepădat va fi dela fața Domnului și dat mătcii focului celuice

arde fără sfârșenie. Acestea ți se vor întâmplà, dacă vei rămâne în necredință. Iară, dacă vei ascultà pre celce te chiamă la pocăință, ascultă ce fel de veselii vei dobândì: când vei ședeà, fără teamă vei fi; când vei dormì, nu te vei teme de frica celuice ar venì asupră-ți, și vei umblà cu îndrăzneală ca un leu și vei trăì cu veselie și cu bucurie în veci. Că bucurie și laudă și veselie te va ajunge, iară de durere și de grijă și de suspinare vei scăpà. Atunci va strălucì lumina ta ca dimineața și sănătatea ta degrab va răsărì și dreptatea ta mergeți-va înainte și slava lui Dumnezeu te va coprinde. Atunci vei strigà și Dumnezeu te va auzì și-ți va zice: „Iată am venit, că eu sunt celce curățește fărădelegile tale și nu le voiu aduce aminte.

8. Iară Ioasaf zise către dânsul:

— Toate graiurile tale crez și slujba idolească din inimă o urăsc. Că și mai nainte de a venì tu, sufletul meu gândià de idoli lucru strein, iară acum cu urâciune deplină îi urăsc, știind dela tine deșertăciunea și nebunia celorce le slujesc și pohtesc a slujì Dumnezeului celui adevărat. Gata sunt a primì și botezul și a păzì toate câte îmi vei spune. Insă după botez cade-se a mai adăogà și altcevà?

Iară Varlaam zise:

— Ascultă ce ți se cade a face după botez: De tot păcatul și de toată pohta să te depărtezi și să te zidești pre temeiul credinței cei drept-slăvitoare și pre facerea bunătăților, căci

„Credința fără de fapte este moartă, cum și faptele fără credință sunt moarte". Că botezul șterge zapisul păcatelor ce sunt făcute mai dinainte și după aceea ne este zid și apărare și armă tare asupra oștii vrăjmașului, dară iertare pentru păcatele ce se vor face după dânsul n'are. Se cade dar a ne păzi, să nu cădem în a doua spurcăciune, ci să ne ținem de poruncile Domnului, că a zis către apostoli: „Mergeți de învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă". Toate dară câte a poruncit Domnul apostolilor să învețe pre credincioși, suntem datori să le păzim, dacă pohtim a dobândì cele desăvârșite și a ne învrednicì cununilor celor nevestejite ale dreptății care le va dà Domnul, judecătorul cel drept, în ziua aceea tuturor celor ce l-au iubit.

Zis-a Ioasaf către bătrânul:

— Dară de mi se va întâmplà după botez a greșì cu ceva, pierde-voiu totce voiu fi dobândit și zadarnică îmi va fi toată nădejdea?

Răspuns-a Varlaam:

— Nu socotì acestea așà. Că nu este păcat care să poată biruì iubirea ce are Dumnezeu spre oameni, dacă ne vom pocăì și vom spălà rușinea păcatelor cu lacrămi, de nu cumvà va apucà moartea mai nainte să ne ia de aici și să ne scoată spurcați. Că în iad nu mai este pocăință, nici spovedanie; că până suntem între cești vii, măcar de se va și stricà ceva din acoperământ, sau din zid, ceeace a putrezit de păcat cu pocăință iarăși se poate înnoì. Că nu este cu putință a numărà mulțimea îndurărilor lui Dumnezeu, nici a măsura mărirea milei lui, iară păcatele și căderile oricâte ar fi, tot se supun măsurii și sunt numărate. Deci, fiind păcatele noastre subt măsură și subt număr, nu pot biruì pre mila cea nemăsurată și pre îndurările cele nenumărate ale lui Dumnezeu. Drept aceea, dacă vom face păcate, nu este iertat să cădem în desnădăjduire, zicând că nu ne vom mai puteà mântuì, ci să cunoaștem bunătatea lui Dumnezeu și să ne căim de păcate, cărora le este iertăciune iubirea de oameni a lui Christos, carele și-a vărsat sângele pentru păcatele noastre. Și de multe scripturi suntem învățați puterea pocăinței, iară mai vârtos din faptele și din pildele Domnului nostru Iisus Christos. Că de atuncia, zice, începù Iisus a învățà și a grăì: „Pocăiți-vă, că s'a apropiat împărăția cerului". Și în pildă arată pre un fecior carele-și luase averea dela tată-său și se dusese într'o țară departe; și acolo, într'acea țară, fiind foamete, a mers de s'a lipit de unul din locuitorii acei țări mult păcătoasă. Iară el a fost trimis să-i pască porcii (așà chemând pre greul și spurcatul păcat). Deci pățind multe și ajungând la sărăcia cea mai de pre urmă, așà încât nici de hrana porcilor nu-și puteà săturà pântecele, târziu, oarecând își venì în simțire și zise întru sine așà: „Câți argați la tatăl meu se saturà de pâine, iară eu pieiu de foame! Scula-mă-voiu de mă

voiu duce la tată-meu și voiu zice lui: Tată, greșit-am la cer și înaintea ta și nu sunt vrednic a mă chemà fiul tău, ci mă fă ca unul din argații tăi". Și se sculă de merse la tătâne-său. Iară tată-său, văzându-l de departe, i-se făcù milă și alergă de-l luă în brațe și cu milostivire îl sărutà și învrednicindu-l cinstei cei dintâi, praznic de bucurie făcù pentru aflarea lui, junghiind vițelul cel hrănit.

Această pildă a arătat-o nouă celorce ne vom întoarce și vom cădeà pocăiți. Și în altă pildă arată pre un păstor carele au fost avut 100 de oi, și rătăcindu-i una, a lăsat pre cele 99 și s'a dus să caute pre cea rătăcită până o au aflat, și luând-o pre umeri, a dus-o de a amestecat-o cu cele nerătăcite. Deci, a chemat prietenii și vecinii la ospăț pentru aflarea ei. Așà este, a zis Mântuitorul, mai mare bucurie în cer de un păcătos ce se pocăește, decât de 99 de drepți cărora nu le trebue pocăință.

Dintr'acestea și din alte multe, fără de număr pilde, ne învățăm și pricepem puterea lacrămilor și a pocăinței.

Deci, așà este și credem, că după primirea botezului și a înnoirii și după gustarea dumnezeeștilor taine, să ne întărim cu toată vârtutea, ca să nu cădem. Că luptătorul nu să cuvine a cădeà și mulți dacă au căzut, nu s'au mai putut sculà. Că unii deschizând ușa pohtelor și lăcuind într'însele, nu mai putură să se întoarcă spre pocăință; alții iarăși fiind apucați de moarte și neajungând să se spele prin pocăință de spurcăciunea păcatelor, se osândiră.

Drept aceea lucru de periciune este a cădeà cinevà în orice pohtă, iară de se va întâmplà a cădeà, trebue să sae curând dintr'însa afară și să stea iarăși întru bună nevoință. Și ori de câte ori se va întâmplà a cădeà, numai decât, într'acelaș ceas să se și scoale, că zice Domnul Dumnezeu prin rostul prooroculuì Zaharia: „Întoarceți-vă către mine și mă voiu întoarce către voi".

9. Către acestea Ioasaf zise:

— De vremece pocăința celorce greșesc este. cum zici, cu trudă și cu osteneală, cu grijă și cu durere, cu plângere și cu tânguire, pre care mulți nu le pot săvârșì, nu este oare cu putință a se păzì cinevà cu totul curat după botez, ori nu este putință să aflu o cale cu care să păzesc fără sminteală poruncile lui Dumnezeu și nici într'un chip să nu mânii pre prea dulcele meu stăpân și Dumnezeu?

Zis-a Varlaam:

— Bine ziseși, domnul meu împărate. Cu adevărat foarte anevoie este celuice se leagă cu lucrurile lumii și cu grijile ei și pre valurile ei se zăbovește, să umble în calea poruncilor Domnului și să se păzească curat. Că a zis Domnul: „Nimenea nu va puteà sluji la doi domni; că sau pre unul va îndrăgì, iară pre altul va urî, sau de unul îi va fi aminte iară de altul nu va purtà grijă". Nu veți puteà slujì și lui Dumnezeu și Mamonii, adică nedreptății. Și scrie și ucenicul lui cel iubit, Ioan Evanghelistul, în cartea lui, de zice așà: „Nu iubiți lu-

mea, nici celece sunt în lume. Că de iubește cineva lumea, într'acela nu este dragoste ; căci că tot ce este în lume, pohta trupului, pohta ochilor și trufia vieții este. Deci, acelea nu sunt dela Tatăl, ci din lume. Ci lumea trece și trece și pohta ei, iară celce va face voia lui Dumnezeu, acela rămâne în veci".

Acestea cunoscându-le de Dumnezeu purtătorii părinții noștri, se nevoiră după botez a păzi haina neputrezirii curată și nespurcată. Drept aceea unii dintr'înșii adaoseră a luà și alt botez ce se chiamă cu sânge și cu muncă, adică moartea mucenicească, carea și Domnul o a luat pentru noi și căreea s'au făcut râvnitori mai întâi înșiși văzătorii săi ucenici și apostoli. După aceea și ceata sfinților mucenici se dete împăraților slujitori la idoli și prigonitori, răbdând tot felul de munci: dați fiind fiarelor și focului și săbiei și mărturisirea cea bună mărturisind și alergarea sfârșindu-și și credința păzind, cinstea drepților și a îngerilor moștenire. A căror bunătate strălucì, cât ieși vestea lor preste tot pământul și îndreptările lor până la marginile lumii și nu numai graiurile și lucrurile lor, ci și sângele și oasele lor sunt pline de toată sfințirea. Că pre draci îi gonesc și boalele vindecă celorce se ating cu credință de hainele, sau de cinstitele rămășițe ale trupurilor lor, sau de orice lucru ce a fost al lor.

Iară alții, socotind că paza poruncilor și lucrarea bunătăților prin mijlocul valurilor lumii cu anevoie este, dumnezeescului glas ur-

mară și părăsind toate: părinți, feciori, prieteni, rude, bogăție, și toate câte sunt în lume urîndu-le, se sălășluiră prin pustii, ca niște hiare rătăcind prin pustiu și prin munți și prin peșteri și prin prăpăstii, depărtându-se de toate câte sunt pre pământ frumoase și dulci și încă și pâinea și acoperământul foarte întru scădere având-u-le. Că socotiau să smulgă din sufletele lor rădăcinile patimilor și să mâture aducerea aminte de cele lumești și pohta dumnezeeștilor și cerești lucruri să sădească întru sine. Către acestea cu nevoințe de tot felul se siliau să-și supțieze trupul și de bunăvoie mucenici să se facă, spre a moșteni împreună slava celorce au sfârșit cu sânge. Deci, așà socotind, singuratecă (ce se mai zice călugărească) negâlcevitoare vieață, vitejește petrecură: unii fără de acoperemânt văzduhul verii și gerul și vânturile iernii răbdară; alții prin vârtoape și prin peșteri s'au ascuns, odihna trupească o lepădară, varză crudă și burueni sau muguri de pe copaci, sau pâine uscată gustară și din acestea numai atâta cât să fie vii. Că unii toate zilele săptămânii ajunau și numai Duminica se pricestuiau cu câte cevà hrană ; alții preste o zi, alții numai serile, îndeletnicindu-se în rugăciuni și în nedormire, puțin neapropiindu-se de vieața îngerească. Și ceice aveau bunătăți mai multe, nu cu ale lor osteneli, ci cu puterea lui Dumnezeu socotiau că le-au săvârșit, supuindu-se smeritei voi, după cuvântul ce a zis Domnul: „Când veți face toate câte vi sunt poruncite, să zi-

ceți: slugi netrebnice suntem, pentrucă ce eram datori a face, am făcut".

Iară alții departe unul de altul sălășluind, Duminica se adunau într'o biserică și se împărtășiau cu sfântul trup și sânge al lui Christos Dumnezeu, spre iertarea păcatelor și spre luminarea și sfințirea sufletului și a trupului. Și hrănindu-se unul pre altul cu învățătura dumnezeeștilor cuvinte, se întorceà fiecare la coliba lui, turnând mierea bunătăților în vasele inimilor lor și lucrând roada cea prea dulce și vrednică de masa cerului.

Iară alții trăesc vieața împreună, strângându-se mai mulți supt un începător, ce se zice stareț, și toată vrerea lor cu cuțitul ascultării junghiind-o, nu mai trăesc lor, ci celui căruia se supuseră pentru dragostea lui Christos, sau ca să zicem cum se cuvine: nu mai trăesc ei, ci trăește în ei Christos.

Iată dară aceasta este ducerea din lume și lepădarea firii pentru dragostea celuice este pre deasupra firii. Pământenii ceice cu acest fel de vieață vieții cerești au râmnit și în post și în rugăciuni și în privegheri și în lacrămi calde și în jeluire nemângâiată și întru blândețe și tăcerea buzelor și în sărăcie și în curăție și în înțelepciune și în dragostea cea deplină către Dumnezeu și către vecini și-au sfârșit vieața aceasta, cu obiceiurile fură îngeri.

Drept aceea Dumnezeu cu semne și cu minuni și cu multe feluri de puteri îi împodobì. Și dacă ți-aș spune pre amăruntul vieața unuia dintr'înșii, pre carele îl chiamă Antonie, și de carele se spune a fi începătorul vieții călugărești, ai cunoaște dintr'un pom dulceața poamelor celorce sunt de un neam și de un fel și ce temeiu a pus el ajunului și ce daruri ne-a învrednicit a dobândì dela Mântuitorul. Deci, și alții mulți după dânsul, cu nevoință nevoindu-se, aceleași cununi și cinsti dobândiră.

Acestor bărbați luminați și sfinți și noi, neharnicii, ne nevoim să ne potrivim, însă vieața lor, care se aseamănă înnălțimii cerului n'o atingem, ci după neputința ticăloasei noastre vârtuți, închipuim și noi vieața lor și ne îmbrăcăm în portul lor. Și urmând noi cuvintelor fericiților acelora, cu totul nesocotim lucrurile putrede și trecătoare ale acestei vieți în carea nimic nu este adevărat, nici stătător, ci toate sunt deșarte și mai slabe decât visele și decât umbra și decât aburul ce suflă prin văzduh. Cu adevărat această lume urîcioasă este și spurcată, că cu cât dărueste pre prietenii ei cu daruri, iarăși cu mânie le zmucește și le ia dela dânșii și-i trimite goli de tot binele și îmbrăcați în rușine și însărcinați cu sarcini grele, în scârba de veac.

Deci, într'acest chip sunt darurile ei, ca acestea-i sunt milele ei făcătoare de rău tuturor celorce fac voia ei; cumplit azvârle pre toți câți se razimă de dânsa și pre ceice se nădăjduesc într'însa slabi îi face, le pune sfaturi cu nebunie și făgăduieli mincinoase, ca numai să-i tragă către dânsa; iară celor înțelepți se arată

neînțeleaptă și mincinoasă, că îndulcind azi grumazii lor cu bucate dulci, mâine îi pune pre toți mâncare vrăjmașilor lor; astăzi arată pre cinevà împărat, iară mâine la grea robie îi duce; astăzi îl îndestulează cu întunerece de bunătăți, iară mâine îl face sărac și cerșător pre la ușile altora; astăzi pune pre capul lui cununa slavei, iară mâine îi pleacă fața la pământ; astăzi împodobește grumazii lui cu luminate cinsti și dregătorii, iară mâine îl smerește legat cu cătuși de fier; în puțină vreme îl face tuturor drag și iarăși preste puțin îl face urît; astăzi îl veselește, iară mâine cu plângere și cu jale îl smerește.

Și ce sfârșit pune acelora! Ia numai ce ascultă: Lăcuitor în munca focului, ticălos face pre celce o a iubit; de ceice au trecut nu plânge și de ceice au rămas nu-i este milă. Deci, ceice au slujit un stăpân viclean ca acesta și de Stăpânul lor cel bun și milostiv s'au depărtat și s'au lipit de lucrurile acestei vieți, neaducându-și aminte nicidecât de celece vor să fie, ci petrec în dulcețile trupești, iară sufletele lor le-au lăsat a se topì de foame și a suferì nenumărate răutăți, pare-mi-se că se aseamănă unui om ce fugià de fața unui inorog. Deci, alergând el repede, căzù într'o prăpastie mare și căzând își întinse mâinile de se apucă de un copac și se urcă într'însul, și stătù cu picioarele pre niște ramuri, părându-i că va fi în pace și fără de nici o grijă. Iară când căută văzù doi șoareci, unul alb și altul negru, cari rodeau rădăcina copacului în carele se țineà el, și atâta-l rosese, cât le erà puțin să-l surpe. Deci, căută în fundul prăpastiei și văzù un șarpe mare și groaznic la vedere, ce suflà pară de foc și cu gura căscată și dinții rânjiți venià să-l înghiță. Iară după aceea căutând iară la acea ramură pre carea sta cu picioarele, văzù patru capete de aspidă, ieșind din acel mal mare lângă carele sta și ridicându-și ochii în sus, văzù picând din ramurile acelui copac puțină miere. Și dacă văzù acea puțină miere, uită de nevoile ce-l coprinseseră, că adică: dinafară de acea prăpastie sta inorogul gata să-l mănânce, iară în fundul prăpastiei rânjià acel șarpe groaznic, ca să-l înghiță, iară copacul în care se urcase erà aproape să se surpe și ramurile pe care-și pusese picioarele erau uscate și putrede, ci de toate acestea uitând, se pornì spre acea ramură din carea picà miere.

Aceasta este închipuirea celorce se înșală cu înșelăciunea lumii aceștia. Adică inorogul însemnează moartea carea gonește să ajungă pre tot neamul lui Adam, iară prăpastia este lumea aceasta, carea este plină de cursele morții; copacul pre carele-l rodiau la rădăcină acei doi șoareci și de carele se apucase de se țineà acel om, este vieața fiecărui om, ce se scurtează trecând ziua și noaptea și se apropie de sfârșit, iară cele patru capete de aspidă însemnează patru stihii din care se tocmește trupul omului, care turburându-se, se desleagă tocmirea trupului și se strică; iară balaurul care vărsà foc închipuește înfricoșata rânză

a iadului carea aşteaptă să înghiţă şi să mistuiască pre ceice iubesc mai vârtos frumuseţile şi cinstea acestei lumi decât bunătăţile veacului ce va să fie; iară picătura de miere însemnează dulceţile lumii aceştia, cu care amăgeşte şi înşeală ea pre prietenii ei de nu-i lasă să grijească de mântuirea lor.

10. Iară ceice iubesc frumuseţile şi bunătăţile lumii aceştia mai vârtos decât bucuriile veacului ce va să fie, aceia se mai închipuesc unui om carele aveà trei prieteni, din cari pre doi îi cinstià cu toată inima, fiind gata a se luptà pentru dânşii până la moarte şi a îndurà toate nevoile şi scârbele, iară pre cel de al treilea nu-l băgà în seamă, nici aveà grijă de dânsul şi niciodată nu-i arătà cinstea şi dragostea carea i-se cădeà. Iară într'o zi veniră nişte slujitori împărăteşti semeţi şi înfricoşaţi, ca să-l ducă la împăratul cu mare grabă, să-şi dea seama de mulţime multă de galbeni ce erà dator. Deci, el nedomirindu-se şi neştiind ce să facă, căutà soţi, ca să meargă cu dânsul la împăratul, să-i fie într'ajutor. Merse dară la prietenul lui cel mai iubit şi mai drag şi zise: „Adu-ţi aminte de mine, prietene, că ştii că foarte îmi erai drag şi te iubiam şi până şi sufletul îmi puneam pentru tine, iară acum ajutor îmi trebueşte dela tine întru această nevoie ce mă coprinde. Ce ajutor îmi făgăduieşti dară şi ce nădejdi voiu aveà dela tine către împăratul?" Iară el răspunzând, zise: „O omule, nu sunt eu prietenul

tău, nici te cunosc cine eşti, că eu alţi prieteni am, cu cari mi se cade astăzi a mă veselì. Ci ţie iată că-ţi dau două rufe, ca să-ţi fie pre calea pre care vei merge. Iară de alt folos nu-ţi pot fi şi altă nădejde să n'aibi dela mine". Acestea auzind el, se lipsì de ajutorul ce se nădăjduià că va luà dela dânsul şi merse către celălalt prieten şi-i zise: „Adu-ţi aminte, frate, câtă prietenie şi cinste şi dragoste ai avut dela mine. Deci, te rog să-mi fii acum într'ajutor cât vei puteà, că iată am căzut într'o scârbă şi nevoie mare şi cumplită". Iară el zise: „Astăzi, frate, nu pot să-ţi folosesc nici să-ţi ajut cevà, că şi eu am căzut în năpăşti şi sunt coprins de griji şi scârbe. Ci voiu merge cu tine puţintel şi iară mă voiu întoarce acasă, de-mi voiu grijì de trebile mele".

Deci, întorcându-se omul acela cu mâinile deşarte, se văetà pentru nădejdea ce avusese în acei prieteni şi pentru totce mai nainte erà gata a pătimì pentru dânşii.

După aceea se duse la al treilea prieten, căruia niciodinioară nu-i slujise, nici îl cinstise cu toată inima, nici la ospeţele lui nu-l chemase, şi grăì către dânsul cu faţa ruşinoasă şi tristă: „Frate, n'am gură să o deschid şi să grăesc înnaintea ta, că ştiu bine că nu-ţi vei aduce aminte să-ţi fi făcut vreodată vreun bine, ci devremece mă coprinse cumplită primejdie şi dela alţi prieteni nădejde de mântuire nu aflai, iată venii la tine rugându-te să-mi dai puţinel ajutor".

Iară el cu bucurie şi cu blândeţe răspunse:

„O frate și prietene, cu adevărat așà este cum zici. Aducându-mi aminte de acea puțină prietenie și dragoste ce ai arătat către mine, eu astăzi cu asupră voiu să o plătesc. Deci, nu te teme, nici te îngrozì, că voiu merge la împăratul mai nainte de tine și-l voiu rugà pentru tine, de nu te va da pre mâinile vrăjmașilor tăi. Ci îndrăznește și nu te întristà".

Atunci omul acela umilindu-se, grăì cu lacrămi: „O, vai de mine! De ce mă voiu jelui și mă voiu plânge? De acea deșartă a mea milosârdie și dragoste către acei neaducători aminte și nemulțumitori prieteni, ori de a mea slabă minte și nebunie carea o am arătat către acest adevărat și deaproape prieten?"

Ioasaf primì și acest cuvânt cu mirare și cerù tâlcuire. Atunci Varlaam zise:

— Prietenul cel dintâi este avuția, pentru care de multe ori cade omul în griji și în nevoi și pate multe, iară când vine ceasul de apoi al morții nimic dintr'aceea nu ia cu sine, ci numai rufe de îngropare. Iară al doilea prieten este femeia și feciorii și alte rude și prieteni, către care, dacă se apropie omul, anevoie se deslipește și pentru dânșii își urăște și trupul și sufletul său, iară la ceasul morții nici un folos n'are dela dânșii, fără numai cât îl petrec la mormânt și de acolo degrab se întorc pela casele lor și-și văd de grijile și de nevoile lor. Iară al treilea prieten, cel nebăgat în seamă, este tâlcul faptelor bune, care sunt acestea: credința, nădejdea, dragostea, milostenia, dreptatea, iubirea de oameni, curăția,

ruga și alte bunătăți, care merg înaintea noastră când murim și se duc la Dumnezeu de-l roagă pentru noi să ne mântuească de vrăjmași și de vameșii cei cumpliți, cari ne cer seama în văzduh. Acestea sunt prietenul cel bun, care și puțina noastră facere de bine o ține minte și o plătește cu asupra.

Adaose Varlaam: Ascultă și chipul acestei pilde:

— Auzit-am de o cetate mare ai cărei cetățeni de demult aveau obiceiu de luà pe un om strein și necunoscut, carele nu știà nici obiceiurile, nici legile cetății aceea și puindu-l împărat, făceà totce voià până se împlinià un an. Așà fiind, el mâncà și se veselià fără grijă, părându-i că va fi de veci împărat, pânăce se sculau cetățenii fără de veste asupră-i, de-l desbrăcau de haina împărătească și-l purtau despuiat prin toată cetatea. După aceea îl trimiteau într'un ostrov departe, la închisoare, unde pierià de foame și golătate. Deci, după acel obiceiu vechiu al acestor cetățeni, fu pus împărat un om cu chibzuială și înțelepciune, carele aveà grijă și se nevoià cu sufletul cum ar puteà să-și rânduiască bine lucrurile cele pentru dânsul. Și aflând dela un sfetnic înțelept de obiceiul acela și de locul închisorii și cumcă preste puțină vreme trebuește să intre și el în ostrovul acela, deschise cămările care le aveà atunci în voia lui spre ce va vrea și luà mulțime de avuție: aur și argint și pietre scumpe și le trimise înainte prin slugile lui credincioase, în acel ostrov. Deci, împlinindu-

se anul, se sculară cetățenii de-l desbrăcară ca și pe ceice fuseseră împărați mai nainte de dânsul și-l goniră în acel ostrov, unde el locuì, având multă îndestulare și hrană nesfârșită.

Cetatea aceea este această lume deșartă, iară cetățenii sunt duhurile cele rele, stăpânitoare ale lumii aceștia, care ne înșală cu puțină dulceață să socotim cele putrede și trecătoare, ca cum ar fi cu noi în veci, iară dulceața lor fără de moarte.

Pentru aceea am venit, ca să-ți arăt ție calea cea bună și nesmintită și să te ridic către cele de veci și să-ți dau sfat să-ți pui acolo toate și să te scot din această lume înșelătoare, pre carea și eu cândvà blestemățește o iubiam și mă țineam de dulcețile și podoabele ei, iară după aceea cunoscui cu ochii minții cei fără de sminteală, că toate sunt trecătoare și până la o vreme și deșarte și niciun folos nu este într'însele. Ci cum fură acoperite cu uitare celece au fost mai nainte, și cinste și împărăție și slava dregătorilor și rânjirile muncitorilor, așà și celece sunt acum de față, în vremile ce vor fi după acestea, pieri-vor sub uitare. Că neamul omenesc n'are așezare statornică în această lume, ci ca porumbul ce fuge de vultur, sau de uliu, de trece din loc în loc și se pune acì pe un copac acì pe altul, ori se ascunde prin crăpăturile pietrelor și prin desișuri de mărăcini, și nu poate fi nici într'un loc fără de grijă, așà sunt și ceice s'au lipit de frumusețile acestei lumi și se tem ca nu cumvà să le piarză.

Acestea toate semuindu-le eu întru a mea judecată, urîi toată vieața mea carea o cheltuìsem în lucruri deșarte, iară dacă lepădai din suflet și împinsei în lături nevoința ce aveam către acelea, mi se arătară bunătățile cele adevărate, adică temerea de Dumnezeu și umblarea după poruncile lui. Și am început a-mi zidì casa sufletului cea căzută și stricată. Așà socotindu-mi lucrurile și dregându-mi sminteala minții mele, auzii cuvintele unui înțelept dascăl strigând: Ieșiți toți ceice pohtiți a vă mântuì și vă deslipiți de deșertăciunea acestei lumi, că chipul ei trece, așà că peste puțin nu va fi. Ieșiți și nu vă întoarceți fără hrana vieții de veac, că depărtată cale veți călători, pentru care trebuește să aveți de aici multe bucate. Ci veți sosì la locul cel de veci, carele are două laturi: una o a gătit Dumnezeu celorce-l iubesc și păzesc poruncile lui. Aceea este plină de toate bunătățile și cine se va învredniciì de ea, va trăì întru nestricăciune. Iară a doua este plină de întunerec și de scârbă și de durere, gătită diavolului și îngerilor lui. In aceea vor fi aruncați ceice au iubit mai mult lucrurile acestei vieți, decât cele veșnicè.

Glas ca acela auzind eu, și cunoscându-l a fi nemincinos, pusu-mi-am în gând ca să ajung acel lăcaș ce este plin de bunătăți, a căror cunoștință acum în mine puțină este și ca într'o oglindă și în gâcitori și în pilde le văz, iară când va venì ceeace este deplin și voiu sta față către față, atunci voiu cunoaște cum și eu sunt cunoscut. Mulțumesc lui Dumnezeu prin Iisus.

Christos, Domnul nostru, că legea duhului vieții m'a slobozit de legea păcatului și din moarte și mi-a deschis ochii să văz cum că cugetul trupesc este moartea, iară cugetul duhovnicesc este viață și pace. Deci, cum cunoscui eu deșertăciunea acestor lucruri de aici, le urîi desăvârșit și așà te sfătuesc și pre tine a face.

— Aceea să-mi spui lămurit: Cum aș puteà trimite acolo comorile mele de aur și bogățiile, ca, dacă mă voiu mutà de aici, să aflu dulceață neperitoare? Și în ce chip să urăsc cele de acum și să iubesc cele veșnice?

Zis-a Varlaam:

— Trimiterea bogăției la locul cel de veci se face cu mâinile săracilor, cum și oarecarele dintre prooroci, înțeleptul Daniil, a zis către împăratul Vavilonului: „Drept aceea, împărate, să-ți placă sfatul meu și să-ți curățești păcatele cu milostenia și nedreptățile cu îndurările către săraci". Și zise și Mântuitorul: „Faceți-vă prieteni din strânsoarea nedreaptă, ca atunci când veți sărăci să vă primească în sălașurile de veci". Deci, așà vei puteà trimite acolo cu mâinile cerșătorilor, că ce dai lor, Stăpânul îndoit îți va plătì.

Iară cele de acum vei urî și cele veșnice vei iubì, dacă, ajutându-ți Domnul, vei cunoaște nestatornicia acestei lumi și luându-ți ziua bună dela toate, vei venì către celece vor să fie și lăsând întunerecul umbrii morții și urînd lumea și pre țiitorul ei, vei alergà către lumina cea neatinsă și luând crucea la umăr vei

merge pre urma lui Christos Dumnezeu, fără de opreală, ca împreună cu dânsul să te veselești și moștean să te arăți vieții de veci.

11. Atunci Ioasaf zise bătrânului:

— Mai sunt oare și alții ca tine, au numai tu însuți ești carele mărturisești lucruri ca acestea și arăți această viață așà de uricioasă?

Iară Varlaam răspunse:

— In această țară a voastră nu știu pre nici unul, că slujbașii tătână-tău cu multe feluri de morți i-au stârpit și anevoință mare au pus, ca nicicum între voi mărturisire de cunoștința lui Dumnezeu să nu se auză, iară într'alte limbi lăudate sunt acestea și slăvite.

Zise Ioasaf către dânsul:

— Dară tată-meu nimic din acestea să nu se fi învățat?

Iară bătrânul zise:

— Cu adevărat nimic nu s'a învățat, căci astupându-și simțirile de a sa bunăvoe, nu va să primească binele.

Ioasaf zise:

— Mult aș vrea să se învețe și el acestea.

Bătrânul răspunse:

— Celece nu sunt cu putință oamenilor, sunt cu putință lui Dumnezeu. Iară de vei mântuì tu pre tată-tău, vei fi născător celuice te-a născut. Că am auzit de un împărat ce și-a fost tocmit împărăția lui foarte bine și erà blând cu toți oamenii, iară numai într'un lucru greșià, că nu aveà lumina cunoștinței lui Dumnezeu, ci erà stăpânit de înșelăciunea idolească. Deci,

avea un sfetnic bun și cu credință în adevăratul Dumnezeu înfrumusețat, carele erà întristat de păgânătatea împăratului și vreme cu prilej cercà a-l trage spre bine. Iară într'o noapte zise împăratul către dânsul: „Vino să mergem prin cetate, doară vom vedeà cevà de folos".

Și umblând ei prin cetate, văzură o rază de lumină lucind într'o ferestrue și ducându-se acolo văzură un sălaș ca o peșteră în pământ, în care ședeà un om în sărăcia cea mai cumplită, îmbrăcat în zdrențe. Inaintea lui sta soția lui și amândoi beau vin dintr'o sticlă și cântau și se veseliau. Iară împăratul văzând aceasta, se miră foarte, cum viețuiau așà de vesel niște oameni atât de săraci, și zise către sfetnic:

— Ce minune, o prietene! Că mie și ție viața noastră, carea strălucește cu atâta slavă, nu ne-a fost așà de cu tihnă, cum veselește și îndulcește săraca și ticăloasa viață pre acești nebuni.

Iară sfetnicul, aflând vreme ca aceea cu prilej, zise:

— Dară cum ți se pare traiul acestor oameni, împărate?

Impăratul zise:

— Mai cu scârbă și mai aspru și mai urît decît al tuturor câți am văzut, mi se pare a fi.

Atunci sfetnicul grăì către dânsul și zise așà:

— Să știi, o împărate, că mai rea decât aceasta este socotită viața noastră de văzătorii vieții de veci și ai bunătăților care covârșesc toată mintea. Casele cele poleite cu aur și ceste haine luminate și alte dulceți trupești mai de puțin preț sunt în ochii celorce văd frumusețile cele nespuse ale sălașelor cerești, celor nefăcute de mâini, decât toată urîciunea și scârnăvia, că ei de hainele cele țesute de Dumnezeu și de cununile cele nevestejitoare, care a gătit Domnul celorce-l iubesc pre el, se împărtășesc. Și în ce chip noi pre acești săraci nebuni a fi îi socotim, așà și noi cari ne înșelăm în această lume și ne îngăduim slavă mincinoasă, suntem vrednici de jâle și de lacrămi în ochii celorce gustă acele bunătăți.

Auzind acestea împăratul, ca cum i-s'ar fi uluit mințile, zise:

— Dară cine sunt aceia cari au dobândit viață mai bună decât noi?

Zise sfetnicul:

— Toți câți au iubit mai mult cele veșnice decât cele vremelnice.

Deci, întrebând împăratul iarăși, ce sunt cele veșnice, zise sfetnicul:

— Veșnice sunt împărăția cea nesfârșită și viața cea fără de moarte și bogăția carea niciodată nu se schimbă în sărăcie și bucuria și veselia care nu sunt atinse de grijă și pacea cea necurmată și neturburată de vrajbă și price. Cei cari acestea le vor primì, fericiți vor fi și viață fără de grijă și fără de osteneală în veci vor viețuì, îndulcindu-se de toate dulcețile

şi frumuseţile împărăţiei lui Christos, cu carele vor împărăţî fără sfârşit.

Impăratul zise:

— Dară cine este vrednic a se împărtăşi de acestea?

Sfetnicul răspunse:

— Toţi ceice ţin de calea ce duce acolo, că intrarea este neoprită, numai de o vrea cinevà.

Impăratul zise:

— Dară ce este calea ce duce acolo?

Sfetnicul răspunse:

— Este a cunoaşte pre unul adevăratul Dumnezeu şi pre Iisus Christos, Fiul său cel unul născut şi pre sfântul şi de vieaţă făcătorul său Duh.

Deci împăratul, cu înţelepciune împărătească, zise către dânsul:

Dară pentruce te-ai oprit până acum a-mi spune acestea, că mie nu mi se par a fi de lepădat şi de nebăgat în seamă, ci adevărate?

Iară de este price de dânsele, se cade să cercăm până vom aflà ce este adevărat.

Zis-a sfetnicul:

— Nu doară că am fost coprins de lene, sau am pregetat, de nu ţi-am spus acestea, ci m'am temut să nu-ţi fac supărare, iară cu totul sunt adevărate şi fără nicio price. Deci, de vei porunci robului tău a-ţi aduce aminte de acestea, eu voiu slujì poruncii tale.

Zis-a împăratul:

— Nu numai în toate zilele, ci în tot ceasul

neîncetat să-mi înnoeşti aducerea aminte de acestea foarte fierbinte şi cu anevoinţă.

După acestea Varlaam zise:

— Am auzit cum să fi trăit acel împărat după aceea în bună creştinătate şi fără turburare în vieaţa aceasta şi de fericirea ce va să fie să se învrednicit. Aşijderea şi tătână-tu, de-i va aduce cinevà aminte de acestea cu prilej, va pricepe, poate, şi va cunoaşte de câte răutăţi este coprins şi aşà ferindu-se de ele, va alege binele. Că acum orb este, de nu vede lumina cea adevărată şi petrece în întunerecul păgânătăţii.

Iară Ioasaf zise către dânsul:

— Celece sunt pentru tată-meu, Domnul Dumnezeu să le îndrepteze, că el, cum ziseşi, toate le poate, iară eu, pentru cuvintele tale cele adevărate, deşertăciunea cestor de aici lucruri cunoscând, socotii să mă lepăd de tot de ele şi cealaltă vreme a vieţii mele cu tine împreună să o petrec, ca nu cumvà pentru ceste trecătoare să cad din dulceaţa celor netrecătoare.

Varlaam îi răspunse:

„De vei face aceasta, te vei potrivì unui tânăr foarte înţelept, de carele am auzit să fi fost din părinţi foarte bogaţi şi slăviţi, căruia tatăl său îi logodise o fată mare, de bun neam şi bogată şi foarte frumoasă. Deci, vorbind tatăl fiului său de nuntă, acesta lepădă însurătoarea ca un lucru fără cale şi fugì. Mergând el însă pe o cale, găzduì la casa unui unchiaş sărac, vrând să se odihnească de zà-

dufui zilei. Iară fata unchiașului lucră dinaintea ușii din mâini, iară din gură binecuvânta pre Dumnezeu. Auzind voinicul acela cântarea fetii, zise:

— O fecioară, ce este această nevoință a ta? Cum tu săracă fiind, mulțumești Dumnezeului tău de niște daruri pe care nu le ai?

Iară ea răspunse către dânsul:

— Dar nu știi că de multe ori o buruiană mică de mari boale izbăvește pre om? Așà și eu, mulțumind lui Dumnezeu de puțin, se face tocmire de cele mari și multe. Deci, săracă fiind, mulțumesc și binecuvintez pre Stăpânul, știind că celace a dat acestea poate da și mai mari. Iară săracă sunt de cele din afară și de celece nu trebuesc, ci mai mult păgubesc, căci de celece sunt bune și de folos, de multe și foarte mari m'am învrednicit. Că m'am născut dupre chipul lui Dumnezeu și m'am învrednicit priceperii lui și fui mai împodobită decât toate dobitoacele, cu cuvântul, adecă cu graiul și din moarte m'am izbăvit prin mila Dumnezeului nostru și părtașă tainelor lui a mă face m'am învrednicit și ușile raiului mi s'au deschis și intrarea îmi este slobodă, numai de voiu vrea. Drept aceea, de nu voiu aduce această puțină cântare Celuice cu atâtea m'a hărăzit, ce răspuns aș aveà?

Iară tânărul, mirându-se de înțelepciunea ei, chemă pre tată-său și-i zise:

— Dă-mi pre fica ta de soție, că foarte îndrăgii mintea și creștinătatea ei.

Iară unchiașul zise:

— Nu ți se cade a o luà, că este fată de om sărac, iară tu fecior de părinți bogați ești.

Zis-a tânărul:

— Ba eu cu adevărat o voiu luà, numai tu de nu te vei împotrivì până în sfârșit. Că mie mi-a fost logodită o fată de părinți bogați, iară eu n'am voit-o, ci am fugit. Iară pre fica ta o îndrăgii pentru credința ei către Dumnezeu și pentru mintea ei cea chibzuită.

Iară unchiașul zise:

— Nu-mi este cu putință a ți-o da, că tu în casa tătână-tău vrei s'o duci și de sânul meu s'o deslipești, și numai pre ea o am, că una născută este.

Zis-a tânărul:

— Cu voi voiu să fiu și traiul vostru voiu să duc deapururi.

Și așà desbrăcându-se de hainele cele luminate ce aveà, cerù dela unchiaș, de se îmbrăcà ca el. Iară unchiașul, ispitindu-l mult și în multe chipuri cercând gândul lui, pricepù că nu coprins de pohta nebuniei îi ceruse fata, ci pentru dragostea creștinătății vroise a petrece în sărăcie. Deci, îl luă de mână și-l băgă în camera lui și-i arătă multă bogăție ce erà acolo și galbeni fără de număr și zise către dânsul:

— Fătul meu, toate acestea le dau ție, devremece pohtiși a fi moștean avuției mele.

Deci, luând acea moștenire, tânărul întrecù și covârși cu slava lui pre toți slăviții și pre toți bogații pământului.

12. Zis-a Ioasaf către Varlaam:

— Celece ai spus pentru mine mi se par a fi zise. Deci, ce este ispita aceasta cu care încerci a ști mintea mea?

Răspuns-a bătrânul:

— Eu am ispitit și am cunoscut mintea ta cea pricepută și dreptatea sufletului tău. Deaceea plec genuchele mele înaintea Dumnezeului celui slăvit în Troiță, făcătorului tuturor celor văzute și nevăzute, celui veșnic și întru tot puternic și bun și milostiv, ca să lumineze ochii inimii tale și să-ți dea duhul înțelepciunii și al înțelegerii descoperirii lui, ca să știi ce este nădejdea chemării lui și bogăția slavei lui întru sfinți și mărirea puterii lui în noi cari credem, ca împreună cetățean cu sfinții și primit al său să fii.

Iară Ioasaf foarte se umilì în inima sa și zise:

— Acestea toate și eu pohtesc a le ști. Rogu-te dară, spune-mi ce este bogăția slavei lui și mărirea puterii lui?

Zis-a Varlaam:

— Lui Dumnezeu mă rog să te învețe acestea și să toarne în sufletul tău înțelegerea unor lucruri ca acestea, pentrucă la oameni nici într'un chip nu este cu putință a arătà slava și puterea lui, măcar de s'ar adunà toate limbile oamenilor ce au fost odinioară, că a zis sfântul Ioan Evanghelistul: „Pre Dumnezeu nimeni niciodinioară nu l-a văzut. Cel unul născut fiu, care este în sânul Tatălui, acela a spus". Iară slava și mărirea celui nevăzut, cine dintre pământeni ar putea-o ajunge, dacă n'ar descoperi-o el însuși? Și a descoperit-o apostolilor și proorocilor, iară noi din mărturisirea lor și din lucrurile firii, cât putem încăpuì, o pricepem. Că grăește Scriptura: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și tăria vestește facerea mâinilor lui", și „Cele nevăzute ale lui Dumnezeu dela facerea lumii din făpturi înțelegându-se se văd și veșnica lui putere și dumnezeire". Că, dacă vede cinevà o casă frumoasă, sau un vas bine tocmit, după ele cunoaște pre ziditorul sau pre meșterul, așà și eu, fiind zidit din celece nu erà și adus la fire, deși nu pot vedeà pre ziditorul și făcătorul meu, dară din cea bine rânduità și minunată a mea tocmire, am ajuns la cunoașterea înțelepciunii lui, nu întocmai cum este ea, ci cum am putut înțelege. Pentrucă nu m'am făcut eu însumi, ci acela m'a zidit cum a vrut, și bântuit și stricat fiind prin păcat, m'a înnoit, prin harul său, cu mai bună înnoire.

Și din celece sunt împrejur mă îndreptez către înțelegerea lucrului celui mare al ziditorului, căci din cea bine rânduità tocmire și pază a toată făptura pricep că toate sunt supuse schimbării și mărturisesc cu glasuri negràite cum că Dumnezeu cel neschimbat și nezidit le-a făcut și le ține și le păzește și ferește pururea. Altfel, cum s'ar fi apropiat și ar fi făcut lumea aceste stihii neasemănătoare și protivnice și cum ar trăì la un loc și nu s'ar desface, de nu le-ar fi înpreunat puterea Celui

atotputernic? Şi cum ar puteà fi cevà, de n'ar fi vrut el? Sau ce n'ar fi chemat de el, cum ar puteà sta, că corabia fără cârmaciu lesne se înneacă şi casa fără de tocmitor se dărâmă, dară lumea, un lucru aşà de mare şi de frumos şi de minunat, cum ar sta de atâta seamă de ani fără o minunată şi înţeleaptă purtare de grijă? Că iată cerurile de câţi ani sunt şi nu s'au mai înnegrit, tăria pământului nu s'a slăbit, izvoarele n'au contenit curgând totdeauna, marea nu s'a umplut, alergarea soarelui şi a lumii nu se schimbă şi tocmeala zilei şi a nopţii e aceeaşi. Din toate acestea se arată nouă mărirea şi puterea cea nespusă a lui Dumnezeu, carea este mărturisită de prooroci şi de apostoli şi nimeni nu poate s'o înţeleagă după vrednicie. Drept aceea şi mirându-se de nenumărata bogăţie a înţelepciunii lui, apostolul strigă cu mare glas: „O adâncul înţelepciunii şi al înţelegerii lui Dumnezeu! Cât sunt de necercate judecăţile lui şi de neurmate căile lui!

Iară Ioasaf zise către dânsul:

— O prea înţelepte, pare-mi-se că de ai fi chibzuit vreme multă foarte, ca să dai răspuns întrebărilor noastre, n'ai fi putut grăì mai bine şi mai frumos decât cum grăişi. Că mă învăţaşi că Dumnezeu este făcător şi ţiitor a toate şi că slava măririi lui este neajunsă de cugetele omeneşti şi că alt nimeni n'o poate spune decât acei cărora le va descoperì el însuşi. Ci spune-mi, prea fericite, de câţi ani eşti? Şi unde locueşti? Şi cine împărtăşeşte cu

tine această înţelepciune? Că sufletul meu se leagă tare de înţelepciunea ta şi nici într'un chip nu voiu să mă despart de tine în toată vremea vieţii mele.

Răspuns-a bătrânul:

— Vârsta îmi este de 45 de ani, iară locuinţa o am în pustiile Sinartdului şi sunt împreună cu mine mulţi nevoitori cari se ostenesc şi se învaţă către calea călătoriei spre Cel de sus.

Zis-a Ioasaf:

— Cum grăeşti una ca aceasta? Că pari a fi mai mare de 70 de ani? Pentruce oare te faci numai de 45 de ani? Aci mi se pare că nu grăeşti adevărat.

Iară Varlaam zise către dânsul:

— De întrebi de anii dela naşterea mea, ai dreptate, că sunt mai mare de 70 de ani, dară eu anii ce au fost cheltuiţi în deşert nu-i socotesc în numărul vieţii. Că, atât cât am trăit fiind cu trupul rob păcatului, omul meu cel dinlăuntru erà mort şi anii celor morţi niciodată nu se socotesc între anii viilor. Iară de când s'a răstignit lumea mie şi eu lumii şi m'am desbrăcat de omul cel vechiu, care se strică cu pohtele cele înşelătoare, de atunci trăeşte în mine Christos. Pre aceştia îi socotesc eu cu dreptate ani de vieaţă, cari 45 sunt.

Zis-a Ioasaf către dânsul:

— De vremece traiul trupesc nu-l socoteşti în anii vieţii, atunci nici moartea care ajunge pre toţi oamenii nu se cade a o numì moarte.

Răspuns-a bătrânul:

— Cu adevărat, eu de această moarte trecă-

toare nu mă tem și nici nu-i zic moarte. Că de mă va sosi în calea poruncilor lui Christos, nu moarte îmi este, ci mai vârtos trecere din moarte către viața cea mai bună și mai desăvârșită, carea este ascunsă în Christos. Pentru care lucru a zis apostolul: „Știm că de se va strica casa noastră, a acestei locuințe, avem dela Dumnezeu casă de veac în cer, nefăcută de mâini". De aceea suspinăm și gemem, pohtind a ne îmbrăcà sus în sălașul nostru din cer. Pentru aceea eu nu mă tem de această moarte trecătoare. Și poți cunoaște aceasta, că eu poruncile cele groaznice ale tătână-tău nebăgându-le în seamă, venii la tine fără de frică. Că de ar ajunge aceasta la știința lui, ca un puternic ce este, m'ar pune la mii de morți. Dară eu mă gândesc la porunca Domnului ce zice: „Nu vă temeți de ceice ucid trupul, iară sufletul nu-l pot ucide, ci mai vârtos temeți-vă de celce poate pierde și sufletul și trupul în gheena.

Zis-a Ioasaf:

— Nevoințele pe care le cere înțelepciunea voastră trec peste firea pământenilor, celorce s'au lipit de această viață. Fericiți sunteți voi cari aveți vrere așà bărbătească. Ci spune-mi, rogu-te: Tu și ceice sunt în pustie cu tine, de unde și ce fel de bucate aveți? Așijderea și îmbrăcămintea, de unde o aveți și în ce chip este?

Răspuns-a Varlaam:

— Hrana ne este din mugurii copacilor și din ierbile ce hrănește pustia, adăpate de roua

cerului, pentru care nimeni nu face cu noi războiu. Iară de aduce cinevà pâine spre blagoslovenie, aceea o privim ca cum ar fi trimisă de a lui Dumnezeu purtare de grijă. Iară îmbrăcămintea noastră este dulamă de păr și piei de oae și capră. Și acelea le purtăm și vara și iarna, că dacă ne îmbrăcăm, nu ni se cade a ne mai desbrăcà pânăce nu se rup de tot. Și așà îndurând zăduful și frigul, așteptăm să ne îmbrăcăm în hainele neputrede ce vor să fie.

Iară Ioasaf zise:

— Dară haina cu care ești îmbrăcat de unde o ai?

Varlaam răspunse:

— Luat-o-am dela un frate credincios, ca să pot pătrunde la tine și să arunc în inima ta sămânța propoveduirii cei dumnezeești și să te scap din robia stăpânitorului acestei lumi. Și iată acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, mi-am împlînit slujba precât mi-a fost puterea și mi se cade să mă duc de unde am venit și să mă îmbrac iară într'al meu.

Iară Ioasaf rugă pre bătrân să-i arate hainele portului călugăresc. Atunci Varlaam se desbrăcă de hainele cu care erà îmbrăcat pre deasupra și-i arătă hainele sale aspre și rupte și pielea neagră de arsura soarelui și lipită pre oase, ca cum ar întinde cinevà o piele pre deasupra unor trestii. Și se miră Ioasaf de traiu cu durere și vârtos ca acela și lăcrămând, zise către bătrân:

— De vremece ai venit să mă slobozești din

robia diavolului, pune sfârșit facerii tale de bine, de-mi scoate sufletul din temniță și iamă cu tine, ca să primesc pecetea mântuitorului botez și să fiu tovarăș vieții tale cei mai presus de fire.

Iară Varlaam zise către dânsul:

— Un bogat oarecarele aveà un puiu de căprioară. Deci, dacă crescù el, dorià pustia, căci trăgeà spre traiul firii lui. Și așà ieșind el odată, află o cireadă de căprioare păscând și pășteà și el aproape de dânsele lângă sat, iară seara se întorceà la curte. Altădată, amestecându-se cu căprioarele sălbatece, se duse mai departe să pască, iar slugile, încălecând pre cai, alergară după dânsele și prinseră puiul și-l aduseră acasă și nu-l mai lăsară să iasă, iară pre cele sălbatece le răniră și le uciseră. Așà mă tem că se va întâmplà și soților mei, de vei merge după mine, și tatăl tău va luà osânda de veci. Ci așà este voia Domnului către tine, ca să primești acum pecetea sfântului botez și să stai aici pre loc, ținându-te de toată credința și de împlinirea poruncilor. Și de va vrea Dumnezeu, vei venì mai târziu să petreci împreună cu noi cealaltă vreme a vieții tale, iară de nu, vom fi împreună și nedespărțiți în viața ce va să fie.

Iară Ioasaf, lăcrămând, zise:

— Dacă place Domnului așà, facă-se voia lui. De acum dară mă săvârșește cu sfântul botez și ia dela mine bani și haine și hrană pentru tine și soții tăi și întorcându-te în pustie, rugați-vă pentru mine, ca să nu cad din nădejdea mea.

Iară Varlaam zise:

— A luà pecetea lui Christos, nici într'un chip nu este opreală, ci gătește-te, iară de bani și de haine și de hrană eu și soții mei n'avem lipsă, că cel mai sărac dintre noi mai bogat este decât tine, că are comoară de mult preț în cer și s'a îmbrăcat în Christos ca în haina spășeniei și hrană le este postul, iară aurul și îmbrăcămintea și bucatele ce vrei să dai lor, împarte-le săracilor și-ți vei agonisì comoară nefurată.

13. Asemenea învățături și cuvinte de mântuire grăind Varlaam către feciorul împăratului, îl gătià spre dumnezeescul botez cu post și cu rugăciune în multe zile. Deci în ziua, când vrea să-l boteze, îl învață mărturisirea credinței care s'a așezat la soborul din Nikeia și i-o lămurì cu multe pilde și-l îndemnă ca nici într'un chip să nu se lepede, sau să se îndepărteze de ea, și după aceea îl botezà în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, într'un heleșteiaș ce erà în grădină. Și venì preste dânsul darul Duhului Sfânt și intrând în camera lui de odihnă, isprăvì acolo jertfa cea fără de sânge și-i dete curatele lui Christos taine. Și se bucură cu duhul, dând slavă lui Dumnezeu.

Iară dupăce-l botezà și-l împărtășì, îl învață iarăși cu deamănuntul cum trebue să se păzească cu totul nespurcat și nevinovat și să se

înstreineze de toată pohta și deșertăciunea și să sporească în credință și în gândurile și faptele cele bune, urmând dreptatea, blândețea, pacea, răbdarea și dragostea. Și i-a spus lui despre rugăciune, cum și în ce fel trebue să se facă și care este puterea ei și că prin ea se dobândește darul Domnului nostru Iisus Christos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Duhului Sfânt.

Acestea împărtășind bătrânul, se duse la gazdă, iară slugile tânărului și dascălii lui, văzând deasa venire a bătrânului în palat, se mirau și unul carele erà mai mare preste ceilalți și fusese pus de împăratul preste curtea fiului său, pentru credința și mintea lui bună, cu numele Zardan, zise către feciorul împăratului:

— Doamne, știi câtă frică și groază a tătână-tău este asupra mea și câtă credință am la dânsul și că mi-a poruncit să slujesc ție. Deci, acum văzând pre acest om strein vorbind cu tine adeseaori, mă tem ca nu cumvà să fie de legea creștinească, pentru care foarte apasă tată-tău cu vrăjmășie, și mă voiu aflà vinovat judecății cei purtătoare de moarte. Ci sau spune împăratului de el, sau te părăsește de a mai vorbì cu el, iară de nu, gonește-mă dela fața ta și cere dela împăratul pre altcinevà să-ți slujească.

Iară feciorul împăratului zise către dânsul:

— Zardane, mai întâi să facem aceasta: Ascunde-te după perdea și ascultă vorbele lui și după aceea îți voiu spune ce să faci.

Iară sluga făcù așà cum îi zise stăpânul și tânărul zise către bătrân:

— Intărește-mi dumnezeeasca învățătură, ca să se sădească mai adânc în inima mea.

Deci Varlaam îi grăì multe de Dumnezeu și de creștinătate, și cum se cade a iubì pre Dumnezeu și a păzì poruncile lui și de păcat și de grija ce Dumnezeu poartă pentru mântuirea noastră și de întruparea Domnului și de bunătățile de care ne-am învrednicit prin moartea și învierea sa și de judecata de apoi și de deșertăciunea acestei lumi și de multe altele, cum știà el a grăì ca unul ce aveà pre buze Sfânta Scriptură.

Și dupăce plecă Varlaam, zise feciorul împăratului către Zardan:

— Auzișì ce grăește acest semănător de cuvinte, ispitindu-mă a mă lepădà de dulcețile vieții și a slujì la Dumnezeu strein?

Iară Zardan zise:

— O împărate! vrei să ispitești pre robul tău, că știu eu bine că au intrat adânc în inima ta cuvintele acestui om, că de n'ar fi așà, n'ai vorbì cu dânsul atât de des. Ci el pre legea creștinească o mărturisește, dară eu ce voiu răspunde împăratului, tătână-tău, că am slobozit pre acest om să intre la tine?

Zis-a feciorul împăratului către dânsul:

— Socotit-am că plată mai vrednică pentru binele tău către mine nu puteà să fie alta, fără numai să auzi pre bătrânul și să înțelegi din cuvântul lui cine este Ziditorul tău și așà să lași întunerecul și să alergi către lumină.

Dară cum văd m'a mințit nădejdea mea. Iară împăratului să nu spui nimic de acestea până la vremea ce se va cădeà a-i spune.

Iară a doua zi, viind Varlaam, vorbià de ducere. Iară Ioasaf, neputând răbdà a se despărți de dânsul, se întristă și vărsă lacrămi amare, dară temându-se să nu dea Zardan de știre împăratului, grăi către el:

— Tatăl meu cel sufletesc și învățător ales și tocmitor a tot binele meu, de vremece vrei să te duci la locul repaosului duhovnicesc, de acum nu mai cutez să te opresc. Ci mergi în paza lui Dumnezeu, iară pre nemernicul de mine pururea mă pomenește întru rugăciunile tale. Și voi să-i dea bani și haine și bucate pentru sine, dară bătrânul nu primì, iară tânărul îl rugă să primească măcar o haină în schimbul vestmântului călugăresc de păr, pre care să i-l lase lui. Iară Varlaam se învoì la aceasta numai după ce primì o haină veche și ruptă și fără de preț.

Și vorbiră încă multe cuvinte duhovnicești, Varlaam mângâind și întărind pre feciorul împăratului, iară când fu să plece, ridicându-și mâinile spre cer, zise: „Dumnezeule, Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, carele toate ai făcut și pre om nu l-ai lăsat să umble în calea rătăcirii lui, ci l-ai întors și l-ai răscumpărat prin scumpul sânge al Fiului tău, pre tine dară strig și pre unul născutul tău Fiu și pre Sfântul Duh, caută spre această oae cuvântătoare a ta, adusă de mine nevrednicul întru jertfă ție și-i luminează sufletul cu puterea și cu darul tău. Intărește această vie pre carea a sădit-o dreapta ta și dă să facă roada dreptății. Ajută-i să facă voia ta și darul tău nu-l luà dela dânsa, învrednicind-o să fie moștean bunătăților celor veșnice, că binecuvântat ești și prea slăvit în veci. Amin".

Acestea zicând, se întoarse de-l sărută și ieși din palat, mulțumind lui Dumnezeu că a îndreptat calea lui spre bine.

14. Iară Ioasaf, după purcederea lui Varlaam, se dete spre rugă îndelungată și cu osârdie, și spre ajun și trăià în curăția sufletului și a trupului. Iară Zardan, dacă văzù traiul acesta, se umplù de scârbă și-și rănì sufletul de griji și merse de spuse împăratului toate câte se petrecuseră și cum înduplecase Varlaam pre fecioru-său către credința creștinilor.

Când auzì împăratul acestea, se umplù de mânie și numai cât nu înțepenì și înlemnì ca un mort și într'acel ceas chemă pre vizirul său Varahia, carele erà mai dintâi la sfaturile cele de taină și om vestit întru meșteșugul cetirii de stele, și-i spuse lui toate cu deamăruntul. Iară Varahia zise:

— O împărate, nu fii turburat și întristat, că nu este lucru fără nădejde a întoarce iarăși pre Domnul, fiul tău, dela învățătura acelui înșelător.

Aceste cuvinte aduseră mângâere în inima împăratului. Și adaose Varahia:

— Impărate, mai întâi aceasta să facem: Să

grăbim a prinde pre Varlaam, pre carele îl vom face ori cu cuvinte plecate, ori cu multe feluri de munci, să mărturisească minciunile și înșelăciunile ce a grăit, de a amăgit pre fiul tău, Domnul meu, a nu se ține de învățăturile părinților. Iară de nu-l vom prinde, știu pre un bătrân pustnic, cu numele Nahor, carele seamănă cu Varlaam, de nu-l poți deosebì. Acesta este de legea noastră și mi-a fost mie dascăl. Deci, mă voiu duce la el și-i voiu spune, ca să zică, cum că el este Varlaam și că a fost prins de slujitorii tăi și va sta la price cu popii noștri, apărând el rătăcirea creștinilor, și se va lăsà să fie biruit de ai noștri. Așà vom întoarce inima feciorului tău întru scârbă asupra lui Varlaam și se va părăsì de înșelăciunea lui și se va închinà iarăși dumnezeilor noștri.

Iară împăratul se veselì de aceste cuvinte și grăbì să prinză pre Varlaam, întărind toate ieșirile cu streji și cu pază și gonind el însuș pre cal pre o cale ce o știà mai bine decât toți. Insă, după șase zile, trudindu-se în zadar, descălecă la o curte împărătească ce erà la sat, așteptând acolo pre Varahia, pre carele-l trimesese cu ostași mulți călări până la pustia Sinaritului. Dară pre Varlaam nu află, și nimeni nu-i spusese despre el cuvânt unde s'ar găsì, ceeace umplù de turbare inima lui Varahia și-l făcù de se pornì împotriva pustnicilor, pre cari-i ocărî și-i înfricoșă în zadar. Și pre unii din ei îi ferecă și-i duse la împăratul, că doară lui îi vor spune de Varlaam. Și se mâniè

pre ei și împăratul și porunci să-i pună la munci grele .Atunci muncitorii fără de milă le traseră limbile din gură cu cleștele și le retezară, și ochii cu undițe de fier îi scoaseră și mâinile și picioarele întinzându-le, le tăiară. Iară fericiții aceia, ca cum ar fi fost chemați la bucate, așà de grab se apropiau către munci, îndemnându-se unul pre altul, până-și dederă sufletul Domnului.

Deci sfârșindu-se aceștia creștinește, zise împăratul către Varahia, să aducă la îndeplinire al doilea sfat și să cheme iute pre Nahor.

Iară Varahia se duse singur, noaptea târziu, la Nahor, în pustie, unde se zăbovià el cu meșteșugul vrăjitoriei. Și dacă îi spuse toate câte a sfătuit, venì a doua zi dis de dimineață la împăartul și-i cerù iară călărași, făcându-se a ieși spre căutarea lui Varlaam.

Deci, ieșind el în pustie, văzù pre un om, pre carele îl prinse și-l întrebă: Cine ești și de ce lege ești și cum îți este numele? Iară el răspunse că este creștin și că-l chiamă Varlaam.

Iară Varahia se făcù că se umple de bucurie și-l duse la împăratul. Și zise împăratul întru auzul celorce stau înaintea lui:

— Tu ești Varlaam, lucrătorul cel drăcesc?

Iară el răspunse:

— Lucrător al lui Dumnezeu sunt, iară nu drăcesc. Ci nu mă grăì de rău, nici mă hulì, că ești dator a-mi mulțumì cu mult har, că am învățat pre fiul tău creștinătate și l-am mântuit de toată înșelăciunea și l-am adus către

Dumnezeul cel adevărat și către facerea bunătăților.

Iară împăratul făcându-se că se mânie, zise:

— Cade-se fără de întrebare să te dau morții. Ci iată rabd vederea ta pentru milostivirea ce este în mine, pânăce vom cercà lucrurile tale. Deci, de te vei plecà mie, învrednici-te-vei de mila mea, iară de nu, rău vei pierì.

Așà zicând, îl dete pre mâna Varahiei, să-l păzească, iară el merse la curtea lui.

Și merse vestea preste tot locul, că a prins pre Varlaam, care veste, dacă o auzì feciorul împăratului, rău îl durù în suflet și plânse cu jale și rugă cu osârdie pre Dumnezeu să vie într'ajutor bătrânului. Și prea bunul Dumnezeu, carele cunoaște pre ceice se tem de dânsul, descoperì tânărului în vis tot adevărul și puse într'însul tărie către nevoința creștinătății.

Deci, după două zile venì împăratul la curtea fiului său și când îi ieșì acesta întru întâmpinare, nu-l sărută, cum îi erà obiceiul, ci se arătă mânios și mâhnit și zise către fecior:

— Ce veste a intrat în urechile mele, fătul meu, de-mi glodește sufletul cu întristăciune? Că nu cred să se fi umplut vreodată cuivà dintre oameni inima de atâta bucurie cum s'a umplut mie la nașterea ta și iară socotesc să nu fi fost cinevà așà de scârbit de fiul său, cum ai făcut tu mie acum, de ți-ai bătut joc de căruntețele mele și ai luat lumina din ochii mei și ai tăiat tăria vinelor mele. Că te făcuși spre bucurie vrăjmașilor mei, cu mintea ta cea neînvățată și cu chibzuiala ta cea copilărească, urmând cuvintelor înșelătoare și lăsând cinstea dumnezeilor noștri și slujind la Dumnezeu strein. Dară, pentruce făcuși aceasta, o fătul meu, pre carele nădăjduiam a-te aveà toiag și întărire bătrâneților mele și a-te lăsà vrednic moștean împărăției mele? Ci te arătași mie ca un vrăjmaș și pismaș. Se cădeà ție să urmezi mai vârtos poruncile mele, decât să asculți cuvintele nebunești ale acelui bătrân înșelător și mincinos, carele ți-a pus viața cea amară în locul celei dulci. Și cum nu te temuși de mânia marilor dumnezei, pre cari nebăgându-i în seamă și ocărându-i, te-ai alipit Celui răstignit, căruia slujesc cei cu nădejdi deșarte, cari povestesc basme de altă viață și bârfesc de scularea trupurilor celor moarte și alte multe minciuni spre amăgirea celor fără de minte? Ci, acum, prea iubitul meu fiu, întoarce-te și tămâiază milostivilor dumnezei, rugând cu jertfă și cu prinoase, ca să-ți dea iertare greșalelor, că sunt puternici a face bine și a munci.

Acestea și multe altele ca acestea grăì împăratul, hulind credința creștinească și mărind pre cea idolească, iară tânărul, umplându-se de râvnă, zise:

— Doamne, de ce am primit nu mă lepăd. Că am fugit de întunerec și am ajuns la lumină și am părăsit înșelăciunea și m'am apropiat de adevăr și m'am lepădat de draci și m'am făgăduit lui Christos, Fiul lui Dumnezeu, carele a venit pre pământ și a luat trup

din Sfânta Fecioara Maria, ca să ne scoată pre noi din robia păcatului și să ne deschidă ușa cerului și să ne dea bunătăți mai mari decât graiul și decât auzul. Că acela este închinat cu Tatăl și cu Duhul Sfânt și este ziditorul tuturor celor văzute și nevăzute și ține toate și le păzește și tuturor celorce sunt le poartă de grijă și este dulceață și viață și lumină tuturor.

Deci, a lăsà pre un Dumnezeu puternic ca acesta și a slujì dracilor celor necurați și a da cinste idolilor celor muți și surzi, aceasta, o tată, mare nechibzuială ar fi. Căci când a auzit cineva dela ei graiu, sau au dat răspuns măcar cât de puțin celorce se roagă lor, sau când s'au mișcat ei din loc, sau au arătat simțire omenească? Mă bucur dară că m'am slobozit din robia lor și m'am întors dela întunerec la lumină. Dară mă și întristez, că tu, domnul și tatăl meu, nu te făcuși părtaș la niște bunătăți ca acestea. Insă am rugat pre Dumnezeu neîncetat să te tragă către dânsul și am nădejde tare că ruga mea nu va fi în zadar.

Acestea auzind împăratul, fu coprins de mânie și scrâșnind din dinți, zise:

— De toate aceste răutăți ce-mi faci acum nimeni altul nu este vinovat fără numai eu însumi, că ți-am făcut ceeace nimeni n'a făcut feciorilor săi, răsfățându-te preste măsură, pentru care turbezi asupra capului meu. Că cu dreptate au grăit cetitorii de stele la nașterea ta, cum că vei fi rău și foarte hiclean, semeț și neplecat părinților. Ci de vei lepădà sfatul

meu, fi-ți-voiu vrăjmaș și lucruri de acestea îți voiu face, care nici vrăjmașilor săi nu le face nimeni.

Iară el îndată zise:

— O împărate, pentruce te-ai aţâţat spre mânie? Au căci m'am învrednicit eu de bunătăți ca acestea, tu te scârbești? Dară ce tată s'a arătat vreodată pismaș pe norocul fiului său, sau un tată ca acela nu se va chemà vrăjmaș? Deci și eu de acum nu te voiu mai chemà tată, ci voiu fugì de tine ca de un șarpe, dacă voiu vedeà că pismuești mântuirea mea și vei să mă împingi în periciune cu mână silnică. Să știi însă, că de mă vei nevoì și muncì, cum ai zis, nimic nu vei dobândì. Că mai ușor ți-ar fi a merge pre urma vulturului și a zburà prin văzduh, decât a întoarce credința mea întru Christos. Ci înțelege, o împărate și tatăl meu, și-ți scutură de pre ochii minții tot beteșugul și negura și caută de vezi lumina Dumnezeului meu, carea luminează pre toți, ca să fii și tu odată luminat cu acea prea dulce lumină.

Atunci fu coprins împăratul de mirare și de mânie. De mirare pentru mintea cea înțeleaptă a coconului și pentru nebiruitele lui cuvinte, și de mânie, căci nesocotià sfatul său și pre dumnezeii lui hulià. Și sculându-se mânios și ducându-se, zise:

— Mai bine ar fi fost de nu te-ai fi născut, dacă a fost să fii așà hulitor dumnezeilor și desbrăcat de dragostea părintească.

15. Iară dupăce a plecat împăratul, fecioru-

său a intrat în cămara sa și s'a rugat cu fierbințeală lui Dumnezeu, ca să-i ajute lui să nu slăbească în credință și rugându-se el, i-s'a umplut inima de mângâere dumnezeească și a căpătat multă îndrăzneală.

Iară Varahia dede sfat împăratului ca mai bine să ia pre fecioru-său cu vorbe dulci și plăcute, ca doară așà mai ușor îl va trage pre el spre dânșii.

Deci, a doua zi de dimineață veni împăratul către fiul său și-l coprinse în brațe și-l sărută și-i zise cu blândețe:

— Prea iubitul meu fiu, cinstește căruntețele tătână-tău și ascultă rugăciunile mele, de vino să jertfești dumnezeilor, că așà vei aveà blagoslovenia lor și lungime de zile și cinste, iară mie toată vieața îmi vei fi drag și tuturor oamenilorr cinstit și lăudat. Că și în cuvintele cele de învățătură lăudat lucru este a ascultà pre părinte și mai vârtos pre acela carele învață spre dragostea și cinstirea dumnezeilor.

Iară de ți se pare că de bună voie m'am ferit de calea cea bună și am umblat pre cea rea și am voit mai mult moartea, decât vieața, să știi că ești rătăcit de tot dela chibzuiala cea dreaptă. Că nu vezi câte pătimesc eu la oștire împotriva vrăjmașilor sau zăbovindu-mă într'alte lucruri ce sunt spre binele oamenilor țării? Că umblu flămând și însetat și pre jos. Iară bogăția întru nimic o socotesc, căci cu necruțătoare mână dând, se deșartă de tot vistieriile, zidind case dumnezeilor și înfrumusețându-le cu toate podoabele. Deci dară, fătul

meu, atâtea răbdând eu, socotești că de aș ști că legea galileenilor este mai bună decât a noastră, n'aș primi-o, ca să mă spăsesc? Iară din neștiință să nu socotești că o fac, căci câte nopți am petrecut în nedormire, când mi se puneà înainte vreo întrebare, măcar de nu erà de prea mare treabă, la care aveam să dau răspuns. Deci, dacă lucrurile mici și trecătoare nu le-am avut întru nebăgare de seamă, ci le-am socotit toate cu anevoință și le-am chibzuit pre amăruntul, ca să fie spre folosul lor, încât mi se pare că în toată lumea, câtă este sub soare, nimeni altul nu este ca mine vestit în înțelegerea celor ascunse și acoperite lucruri, cum aș fi putut aveà în negrijă și întru nebăgare de seamă cele dumnezeești? Cum nu m'aș zăbovì cu toată nevoința și cu toată puterea și cu tot sufletul și cu toată mintea, ca să aflu cele adevărate? Și am și cercetat cu deadinsul și am petrecut în aceste lucruri multe nopți și pre mulți filosofi am chemat la sfat și am vorbit cu mulți de ceice se chiamă creștini și am aflat că altă credință și altă lege nu este mai bună ca aceasta întru carea umblăm noi, slujind marilor dumnezei, săturându-ne de dulceața și veselia acestei vieți, pre carea începătorii galileenilor nebunește o lepădară, în nădejdea altei vieți nevăzute și neadevărate.

Prea iubitul meu fiu, pleacă-te dar tatălui tău, carele a aflat binele cu cercare adevărată și dreaptă, că lucru bun este a ascultà de tată și a se plecà lui întru toate, iară a mânià pre tată lucru de piericiune și de blestem este și

ceice au făcut așà, rău au pătimit și au pierit. Ci tu fă cele bune ce plac celuice te-a născut și vei nemerì toate bunătățile și vei fi moștean blagosloveniei și împărăției mele.

Iară cel cu mare înțelepciune și cu adevărat de bun rod tânăr, auzind cuvintele cele cu măestrie ale tătână-său și cum meșteșugește a plecà spre dumnezeescul lui suflet și a-l împiedicà de către cununa ce-i erà pusă înainte, zise:

— A se plecà părintelui și a ascultà poruncile lui și a-i slujì cu dragoste, Celace este tuturor stăpân ne învață, sădind întru noi această dragoste a firii. Iară când aduce dragostea de părinte nevoie de pieire sufletului și-l depărtează dela Celace l-a făcut, acea dragoste ne este poruncit de tot să o tăcem și nici într'un chip să nu ascultăm de ceice ne despart de Dumnezeu, ci să fugim de ei, măcar de ne-ar fi tată. Că zice Domnul: „Celace iubește pre tată-său, sau pre mamă-sa mai vârtos decât pre mine, nu este vrednic de mine".

Drept aceea nu mai face trudă nici mie nici ție, ci ascultă și să slujim amândoi Dumnezeului celui adevărat, că idolii pre cari tu acum cinstești, lucruri de mâini omenești sunt, lipsiți de suflare și muți și nimic altceva nu tocmesc celorce-i cinstesc fără numai pieire și muncă de veci. Iară de nu vei face aceasta, fă ce-ți este voia cu mine, că sunt rob lui Christos și, precum am zis, nici cu momeli nici cu munci nu mă voiu lepădà de dragostea lui.

Iară pentru ceeace ziseși, cumcă nici de bună voie faci rău, nici din neștiință greșești binele, ci cu multă trudă și cercare să fi cunoscut adevărul, te întreb: să fie oare cu adevărat bine a slujì idolilor și a te tăvălì în toate pohtele și desmierdările trupești? Ci mai vârtos să știi, că atâta faci de rău cât nu pociu să povestesc, că te-a coprins negura necunoștiinței și ești ca cum ai umblà pipăind prin întunerec, nevăzând nimic, măcar cât de puțină rază de lumină.

Iată eu știu adevărul și-ți dau sfat să știi și tu că ceeace ai sfătuit nu este așà: Că pre ceice-i cinstești tu, nu sunt dumnezei, ci idoli spurcați, nici viața căreea îi zici dulce și plină de frumusețe și bucurie, nu este așà, ci numai puțină vreme îndulcește, iară apoi mai amară decât fierea este și amăgitoare. Iară neminci-noase și neschimbate, fără sfârșit și nesupuse putrezirii sunt numai bunătățile cele făgăduite de Stăpânul meu, pre care tu le-ai numit nădejdi ale vieții cei nevăzute. Și mărirea slavei și a frumuseților și a bucuriei cei nespuse a acelei vieți nu este cuvânt care să le poată arătà. Că iată toți murim, cum tu însu-ți vezi, dară nu rămânem în mormânt, ci vom să ne sculăm, când va venì Domnul Christos întru slava sa, ca să judece viii și morții. Că va bucinà unul din mai marii îngerilor în trâmbița lui Dumnezeu, iară pământul crăpând va da afară trupurile oamenilor și vor sta toți într'o clipeală de ochi înaintea judecății Celui fără de moarte și-și vor da seama de totce au făcut. Atunci drepții se vor împărtăși de slavă, pre

carea în ce chip ți-aș spune-o? Că de voiu asemăna-o cu lumina soarelui, mai luminoasă este și mai frumoasă. De voiu potrivi-o fulgerului, mai strălucitoare este. Ci nimic nu voiu puteà zice să se potrivească cu acea lumină, că „ceeace ochiul n'a văzut și urechea n'a auzit și la inima omului nu s'a suit, aceea a gătit Domnul celorce-l iubesc pre dânsul". Iară ceice s'au lepădat de Dumnezeul cel adevărat și n'au cinstit pre Ziditorul a toate, ci au slujit idolilor celor muți și surzi și au iubit dulcețile cestii vieți deșarte, vor sta goli și rușinați de toate păcatele câte au făcut cu cuvântul, sau cu fapta, sau cu gândul și vor fi osândiți în matca focului și în întunerecul cel dinafară, în plânsete și în scrâșnirea dinților. Aceasta va fi soarta lor.

Crezi dară că aș fi eu atâta de nechibzuit și atâta fără de minte, ca să nu voesc a răbdà mii de morți de acestea trecătoare numai să mă izbăvesc de moartea cea de veci și să moștenesc viața cea fericită și nepieritoare și să fiu luminat de lumina fericitei și de viață făcătoarei Treimi? Să nu fie!

16. Auzind împăratul aceste graiuri și văzând că nu poate plecà pre cocon nici cu măestria cuvintelor, nici cu îngrozirea morții, se mirà de înțelepciunea cuvintelor lui și-l vădià gândul că adevărat grăește, dară erà robit de năravul ce se întărise într'însul cu pohte rele, de care erà ținut ca cu niște zăbale și ca cu un frâu, de nu puteà să caute către lumina a-

devărului. Drept aceea, se gândì să pună în lucrare sfatul ce-i dedese Varahia, și zise către cocon:

— Cade-ți-se, fătul meu, să te supui poruncilor mele, dară, de vremece ești așà de vârtos și neplecat, să nu ne mai pricim în deșert, ci să dăm loc adeverinței. Deci, voiu strânge sobor mare și voiu chemà pre ai noștri pre toți și pre galileeni și se vor pricì înțelepții marilor dumnezei cu înșelătorul Varlaam. Și de veți biruì voi cu Varlaam al vostru, veți luà dela Dumnezeul vostru cele pentru care vă nevoiți, iară de vă vom biruì noi, atunci vă veți supune poruncilor mele.

Iară tânărul, știind, din arătarea lui Dumnezeu în vis, sfatul cel înșelător al împăratului, zise:

— Cum ai rânduit, așà să fie.

Atunci a trimis împăratul cărți pretutindenea și pristavi strigând prin toate cetățile și satele, ca să se adune toți creștinii, fără teamă că vor pățì cevà, la întrebarea ce va fi între mai marele și învățătorul lor Varlaam și între dascălii și popii idolești și înțelepții haldeești și indienești și cu vrăjitorii și descântătorii și fermecătorii. Și se strânse mulțime multă de apărători ai spurcăciunii idolești, iară într'ajutorul creștinilor erà numai Nahor, care-și ziceà a fi Varlaam.

Deci, dacă se adunară toți, șezù împăratul pre jelț înalt și zise ritorilor și înțelepților lui:

— Iată este înaintea voastră nevoință mare, să faceți din două lucruri unul: Sau să întăriți

legea noastră, biruind pre înșelătorul Varlaam, și să luați dela noi slavă mare și cununi de biruință, sau să fiți omorîți cu rușine și pomenirea voastră să piară de pre pământ și trupurile voastre să fie date gadinilor și feciorii voștri să fie făcuți robi nerescumpărați, de vă va birui pre voi Varlaam.

Către acestea zise și fiu-său:

— „Drept ai judecat, o împărate", și întorcându-se către Nahor, carele se făceà a fi Varlaam grăì: „Știi, Varlaame, în ce slavă și desmierdăciune m'ai aflat, iară tu m'ai făcut de m'am deslipit de legea și de dumnezeii părinților mei și să slujesc altui Dumnezeu necunoscut și de pohte și de plăceri să mă părăsesc și cu multe nevoințe să-mi chinuesc trupul și pre tatăl și Domnul meu să mâniiu. Deci, acum să te socotești că stai în cumpănă, că de vei birui în războiul ce-ți stă înainte, vei fi slăvit cum n'a fost nimeni mai nainte și arătător adevărului te vei chemà și eu voiu trăì în învățăturile tale și voiu slujì lui Christos până la ieșirea sufletului meu. Iară de vei fi biruit și înșelător te vei adeverì, eu însumi voiu izbândì ocara mea, că mă voiu pune cu picioarele pre pieptul tău și-ți voiu smulge limba din gură și inima din piept și le voiu da câinilor să le mănânce, dimpreună cu stârvul tău, ca să se învețe cu tine toți să nu mai înșele feciorii împărătești.

Iară Nahor, dacă auzi aceste cuvinte, foarte se scârbì, văzând că a căzut în groapa carea însuși o săpase și s'a prins în cursa pre carea

însuși o întinsese. Căci cugetă întru sine: „De voiu birui pre ritorii păgânești, mă va ucide împăratul, pentrucă nu m'am ținut de tocmeala făcută cu Varahia, iară de mă voiu lăsà biruit, mă va ucide feciorul împăratului, pentrucă dându-mă drept Varlaam, va zice că l-am amăgit cu învățături mincinoase. Deci, ce voiu face?". Și gândind el, socotì că mai bine îi va fi lui să se lipească de feciorul împăratului și să întărească lucrurile lui. Iară gândul acesta nu fu dela el, ci al rânduelii dumnezeești, ca să se vădească amăgirea slujirii idolești.

Deci, începându-se pricirea, grăì către Nahor, unul dintre ritori, carele erà mai învățat decât toți:

— Tu ești Varlaam, carele ocărăști fără de rușine pre dumnezeii noștri și pre feciorul cel drag al împăratului a se închinà Celui răstignit ai amăgit?

Iară Nahor răspunse:

— Așà este. Eu sunt Varlaam, carele pre mincinoșii voștri dumnezei ocărăsc, pre cum ziseși, iară pre feciorul împăratului nu l-am învăluit cu amăgiri, ci l-am izbăvit de amăgire și l-am apropiat de Dumnezeul cel adevărat.

Zis-a ritorul:

— Bărbații cei mari și înțelepți chiamă pre acești dumnezei prea înalți și nemuritori și toți împărații pământului se închină lor și-i cinstesc. Dară tu cum îți ridici glasul împotrivă și îndrăznești a-i huli? Și ce arătare ai, să nu fie aceștia dumnezei, ci Cel răstignit?

Iară Nahor făcù semn cu mâna norodului să tacă și începù a grăi așa:

„Eu, împărate, cu a lui Dumnezeu purtare de grijă am venit în lume și văzând cerul și pământul, marea și soarele și luna și stelele, m'am mirat de frumusețea lor. Și văzând că lumea și toate câte sunt într'însa se clătesc, cunoscui să fie Dumnezeu celace ține și clătește. Ci eu zic că Dumnezeu este celce a tocmit toate și le ține. Acela este fără de început și fără de moarte și mai presus de patimi și nimic nu-i trebuește: nici jertfe nici altare nici câte sunt văzute.

Acestea grăind eu pentru Dumnezeu cât pocru începui să grăesc de dânsul, ian să venim la neamul omenesc, ca să vedem cine ține adevărul și cine înșelăciunea? Că arătat este, o împărate, că în această lume trei neamuri sunt: *jidovii*, pre cari-i chemați voi închinători de Dumnezeu și *creștinii* și *limbile*, care cinstesc dumnezei mulți și acestea se împart în trei: *haldei*, *elini* și *eghipteni*.

Deci să vedem cari din aceștia țin adeverința și cari se înșală.

Haldeii, necunoscând pre Dumnezeu, rătăciră după făpturi și începură a cinsti mai vârtos pre făptură decât pre celce o a făcut. Acestora le făcură chipuri și le puseră nume: Chipul cerului, chipul pământului, al mării, al soarelui, al lunii și al altor făpturi. Și le închid în casă, de li se închină și, chemându-i dumnezei, îi păzesc cu băgare de seamă să nu cumva să-i fure furii. Și nu pricepură că celce

păzește este mai mare decât ce este păzit. Că dacă nu sunt dumnezeii lor puternici de a-se păzì pre ei înșiși, dară altora cum vor ajutà?

Deci, cu mare înșelăciune s'au înșelat haldeii, cinstind idoli morți. Și mă mir, cum nu cunoscură înțelepții lor că acelea făpturi trecătoare sunt, iară nu dumnezei! Și dacă nu sunt dumnezei făpturile, dară idolii, adică chipurile făcute în cinstea lor, cum să poată fi dumnezei?

Ci să venim la făpturi, ca să arătăm de dânsele cum că nu sunt dumnezei, ci lucruri schimbătoare, făcute din ceeace n'a fost, cu porunca Celuice este neschimbat și nevăzut, carele toate vede și schimbă cum îi e voia.

Ceice grăesc că cerul e Dumnezeu, iată se înșală, că-l vedem că se schimbă, că stelele apun și răsar și fac călătorie după vremi, aducând vara și iarna, cum le este poruncit dela Dumnezeu, și este din multe tocmit, pentru care lucru se zice că are frumusețe. Iară tocmirea și frumusețea sunt lucruri ale vreunui meșter. Deci, ce este tocmit sau alcătuit sau împodobit are început și sfârșit. Drept aceea este aevea că cerul nu este Dumnezeu, ci făptura lui Dumnezeu.

Iară ceice le par că pământul este Dumnezeu, se amăgesc, că iată-l vedem că este necinstit de oameni și săpat și muncit și călcat cu picioarele nu numai de oameni, ci și de vite, și se spurcă de sângele celor uciși și de trupurile ce se îngroapă în el. Deci, așà fiind,

nu este nici pământul Dumnezeu, ci lucru al lui Dumnezeu pentru trebuința oamenilor.

Aşijderea şi focul şi apa se spurcă şi se strică de oameni şi se folosesc de ele la nevoile lor şi nu este cu putință a fi dumnezei, ci făpturi ale lui Dumnezeu sunt.

Tot aşa se înşală şi ceice socotesc vântul şi soarele şi luna a fi dumnezei, că vântul fu făcut de Dumnezeu spre mânarea corăbiilor şi spre vânturarea grăunțelor de tot felul şi alte trebi, că suflă şi înceată după porunca lui Dumnezeu. Iară soarele răsare şi apune şi încălzeşte sadurile pentru trebuința oamenilor şi are împărțeală cu alte stele, că este mai mic decât cerul şi nimic n'are sub biruința sa. Iară luna este mai mică decât soarele şi luminează mai puțin şi creşte şi scade, pentru care lucru nu-mi pare a fi Dumnezeu.

Iară ceice socotesc pre om a fi Dumnezeu sunt smintiți, că vedem pre om crescând şi îmbătrânind fără voia lui şi având trebuință de mâncare şi de băutură şi de îmbrăcăminte şi supus mâniei şi pismei şi vicleniei şi stăpânit de pohte şi coprins de dor şi suferind de zăduf şi de frig şi de moartea ce este asupră-i. Deci, nu se cuvine a socoti pre om Dumnezeu, ci făptura lui Dumnezeu.

Aşà este rătăcirea şi înşelăciunea haldeilor.

Să venim acum şi către elini şi să vedem ce înțeleg ei prin Dumnezeu.

Elinii, chemându-se că sunt înțelepți, nebuniră mai rău decât haldeii, că se închină la mulți dumnezei, unii parte bărbătească, alții

muerească, de cari zic să fie supuşi pohtelor celor rele şi uciderilor şi tuturor răutăților, dintru care au luat început de se întâmplă oamenilor de au războae şi junghieri şi robie amară.

Ci să petrecem cu cuvântul pre dumnezeii lor, câte unul pe rând, ca să vedem răutatea şi ruşinea lor cea multă:

Cronos mâncà pre feciorii săi pre cari i-a fost făcut cu o muiere ce o chemà Rea.

Zevs s'a războit cu tatăl său şi, biruindu-l, l-a legat şi l-a aruncat într'o prăpastie. Ajungând mai apoi să împărățească preste dumnezei, băsnesc despre el să se fi schimbat în vite şi în păsări, ca să înşele pre muerile oamenilor, cu care a făcut mulți feciori.

Dară, cu cale este să fie Dumnezeu ucigător de părinți şi curvar?

De un oarecarele Hefaistos grăesc să fi fost schiop şi să fi cunoscut meşteşugul fierăriei şi să fi lucrat cu ciocanul pentru a-şi agonisì hrana, care lucru nu se cuvine lui Dumnezeu a fi schiop şi a-i trebuì ajutor dela oameni.

Aduc apoi pre Hermes şi zic să fie Dumnezeu, acel om plin de pohte şi fur şi lacom şi vrăjitor şi măscăriciu, care lucru iarăşi nu se cuvine lui Dumnezeu.

Aduc şi pe Asclepios să fie Dumnezeu, carele a fost doftor şi spițer, meşter în amestecarea ierbilor şi în facerea de plasturi, de-şi agonisià hrana, că erà om sărac. Iară apoi zic să-l fi ars trăsnet slobozit dela Zevs. Deci,

de vremece fu Asclepios Dumnezeu și arse, cum va puteà ajutà altora?

Socot și pre Ares să fie Dumnezeu, carele erà ostaș și mânios și iubitor de dobitoace și mai preurmă curvind cu Afrodita, a fost legat dimpreună cu ea. Deci, un pohtitor și gâlcevitor și curvar ca acela, cum ar puteà să fie Dumnezeu?

Aduc și pre Dionis sau Bacus să fie Dumnezeu, carele făceà chefuri noptea și erà dascăl beției și răpià muerile vecinilor și turbà și fugià, iară apoi fu junghiat de Titanie. Deci, celce fu junghiat și nu-și putù ajutà și erà turbat și bețiv și fugar, cum ar puteà să fie Dumnezeu?

Iarăș pre Apolon sau Apolin socotesc ei a fi Dumnezeu, carele fiind om pismaș și zavistnic și harțăgos, țineà întotdeauna mâna pre tolba cu săgeți, gata să ucidă pre cineva, sau cântà cu lăuta și făceà vrăji oamenilor pentru plată. Deci, unul ca acela poate să fie Dumnezeu?

Și pre o soră a aceluia, pre Artemida sau Diana, zic să fie Dumnezeoae, carea a fost vânătoare, având arc și tolbă și alergà cu câinii prin munți să prinză cerbi și porci sălbateci.

Pre Afrodita sau Venera încă grăesc să fie Dumnezeoae, pre o curvă ca aceea ce s'au fost ținând cu Ares și cu Aghis și cu Adon, de care Adon, dacă a murit, ea a plâns cu amar și l-a căutat și până la iad s'a coborît, ca să-l rescumpere. Oare se poate nebunie mai mare ca

aceasta, de a face adică pre o curvă Dumnezeoae?

Acestea toate și multe altele, care nici nu se cade a le grăi, povestesc elinii despre dumnezeii lor, dela care luând oamenii începătură și izvod făceau toate fărădelegile, spurcând pământul și apa și aerul cu faptele lor cele rele.

Iară *eghiptenii* mai răi au fost și mai nechibzuiți, și decât toate limbile mai rău s'au înșelat, că nu le fură destul idolii haldeilor și ai elinilor, ci încă și pre vitele cele necuvântătoare, din apă și de pre uscat și pomii și legumele a fi dumnezei le-au socotit. Că unii din ei credeau în berbeci, alții în țapi, alții în viței și în porci și în corbi și în șorlițe și în ulii și în vulturi, alții în crocodil, în pisică, în câine și în lup, iară alții în ciapă și în usturoiu și în mărăcini și într'alte făpturi, și văzând pre dumnezeii lor mâncați de oameni și arși și putrezind, nu înțelegeau, becisnicii, că nu sunt dumnezei.

Iată dară, o împărate, că toate aceste închinăciuni ale dumnezeilor celor mulți, lucruri ale periciunii sunt și că nu se cade a chemà dumnezei pre ceice se văd, ci pre acela se cade a cinsti, carele însuș este nevăzut și vede toate.

Să venim acum și la *jidovi*, să vedem, ce înțeleg ei de Dumnezeu?

Aceștia fiind nepoții lui Avraam și ai lui Isac și ai lui Iacov, erau venetici în Eghipet, și de acolo îi scoase Dumnezeu cu mână tare și cu braț înalt, cu al lui dătător de lege, Moisi, și arătă lor putere în multe minuni și

semne. Ci ei, arătându-se neînțelegători și nemulțumitori, slujiră de multe ori la dumnezei păgânești și uciseră pre proorocii și pre drepții cari erau trimiși la dânșii. După aceea, când plăcù Fiului lui Dumnezeu de venì pre pământ, ei bătându-și joc de dânsul, l-au dat lui Pilat râmleanul și-l judecară să-l răstignească, nefiindu-le rușine de minunile câte făcuse într'înșii. Ci și azi cinstesc ei pre atotțiitorul Dumnezeu, dară nu cum a învățat Domnul Christos, Fiul lui Dumnezeu, deopotrivă fiind ca păgânii, măcar de le pare că sunt mai aproape de adeverință.

Iară *creștinii* dela Iisus Christos își trag numele, iară acesta este mărturisit a fi Fiul lui Dumnezeu cel de sus, carele s'a pogorît din cer pentru mântuirea neamului omenesc și a luat trup din fecioară și s'a arătat oamenilor, ca să-i slobozească din înșelăciunea dumnezeilor celor mulți. Și dacă a sfârșit socotința sa cea minunată, gustat-a de a sa bună voe moarte cu răstignire, iară după trei zile a înviat și s'a suit la cer. Ci, după aceea cei doisprezece ucenici ai lui au ieșit în toate părțile lumii și au mărturisit mărirea lui. Drept aceea, și până acum, ceice slujesc dreptății din propoveduirea lor, se chiamă creștini și aceștia sunt cari au aflat adeverința mai bine decât toate limbile ce sunt pre pământ. Că cunosc pre Dumnezeu celce a făcut toate și pre unul născut Fiul său și pre Duhul Sfânt, și pre altul nu cinstesc afară de acela. Și au poruncile lui Christos scrise întru inimile lor

și le păzesc, așteptând învierea morților și viața veacului ce va să fie. De aceea ei curvii nu fac, preacurvii nu lucrează, lucruri streine nu pohtesc, pre tată și pre mamă cinstesc și pre vecinii lor iubesc, ce nu pohtesc a fi lor altuia nu fac, vrăjmașilor se silesc a face bine, sunt blânzi și milostivi și fug de toată strâmbătatea și necurăția, pre strein îl găzduesc și sunt gata a-și pune sufletele pentru Christos.

Aceasta este calea cea adevărată, carea duce pre ceice umblă pre ea în împărăția cea de veci, carea este făgăduită de Christos întru viața ce va să fie. Și să înțelegi, o împărate, că nu grăesc eu acestea dela mine, ci caută în scripturile creștinești și vei aflà precum grăesc.

Până aici este cuvântul meu, o împărate. Drept aceea să se părăsească neînțelepții tăi ritori și filosofi a mai grăì spre Dumnezeu cuvinte deșarte. Că de folos este vouă a cinstì pre Dumnezeu, făcătorul a toate și a băgà în seamnă cuvintele lui, ca să scăpați de osândă și de muncă și să vă arătați moșteni vieții de veci".

Acestea dacă le grăì Nahor, se aprinse împăratul de mânie, iară ritorii și popii lui stau fără de glas, neputând răspunde nimic împotrivă. Iară feciorul împăratului se bucură cu duhul și cu fața luminată slăvià pre Dumnezeu celce dă tărie celorce se nădăjduesc într'însul.

Iară împăratul, măcar că se mâniase cumplit pre Nahor, dară nimic nu puteà a-i face rău pentru legătura cu care se legase mai naînte în fața tuturor. Deci, grăind el multe îm-

potrivă, aduceà aminte lui Nahor, să se plece celor grăite de ritori, iară acela încă mai mult se întărià şi se îmbărbătà şi deslegà toate întrebările lor şi le vădeà înşelăciunea.

Şi lungindu-se întrebarea tocmai până seara, porunci împăratul să sse spargă soborul, ca a doua zi iarăşi să înceapă. Iară feciorul împăratului zise:

— Poruncit-ai, Doamne, să fie judecată dreaptă, adu dară dreptatea până la sfârşit şi din două fă una: sau porunceşte dascălului meu să fie într'această noapte cu mine, ca să ne învăţăm amândoi dimpreună celece vom să grăim mâine şi pre ai tăi ia-i cu tine, să vă sfătuiţi, cum vă este voia, sau lasă pre ai tăi la mine şi ia pre dascălul meu la tine, că de vor fi toţi la tine, al meu va trăì în scârbă şi în frică, iar ai tăi în bucurie şi în repaos, ceeace socotesc că n'ar fi drept.

Deci, fiind biruit împăratul de acel cuvânt înţelept, luă pre înţelepţii şi pre preoţii săi cu sine, iară pre Nahor îl lăsă la fiul său, tot mai nădăjduindu-se că va păzì celece se făgăduise. Se întoarse dară feciorul împăratului la palatul său ca un biruitor ce are pre protivnicul său prizonier şi chemând pre Nahor deosebi, îi zise în taină:

— Să nu socoteşti că lucrurile tale sunt ascunse, că ştiu eu prea bine că nu eşti tu Varlaam, ci cititorul de stele Nahor. Ci mă mir cum aţi socotit a ascunde făţărnicie ca aceasta şi v'aţi silit a mă coprinde cu orbie în amiazăzi: să primesc eu pre lupi în loc de oae. Ci iată

că gândul şi sfatul vostru erà fără de minte şi neînţelept, iară lucrul ce ai lucrat este plin de toată înţelepciunea. Drept aceea, bucură-te, Nahore, şi te veseleşte, că mult har ai aflat astăzi dela Dumnezeu, vădind înşelăciunea dumnezeilor celor mincinoşi şi întărind adevărul învăţăturilor creştineşti. Şi eu pentru două lucruri am silit a te luà la mine: una, ca nu cumva, apucându-te împăratul singur, să te muncească, căci n'ai grăit pre voia inimii lui, alta, pentruca să-ţi plătesc binele ce ai făcut astăzi. Iară plata aceasta este să te îndemn a merge pre calea cea dreaptă, pre care ştiind-o şi cu voe ai părăsit-o. Că nu vei puteà trăì în veac, ci muritor fiind, te vei duce de aici în curând şi va fi vai de tine, dacă te vei duce acolo purtând sarcina cea grea a păcatelor. Şi acolo nu o vei puteà lepădà, dacă nu o vei lepădà aici, unde este lesne a o lepădà.

Iară Nahor, umilindu-se de acele cuvinte, zise:

— Bine ziseşi, o împărate, că ştiu pre Dumnezeul cel adevărat şi nemincinos, prin carele fură toate şi ştiu judecata care va să fie, că aceasta am auzit-o din multe cărţi, ci năravul cel rău a orbit ochii inimii mele şi întunerec adânc a coprins gândul meu, iară acum, după cuvântul tău, lepădând acoperământul întunerecului, voiu alergà către lumina feţii Domnului, că doară va iertà păcatele mele ce am greşit din tinereţe până într'această vârstă ce sunt şi care sunt la număr ca nisipul mării.

Acestea cum le auzì feciorul împăratului, în-

dată se sculă și începù a-l încurajà și a-i vorbì încă și mai tare de Christos, carele cu mulțimea desăvârșitei lui iubiri de oameni a deschis poarta cerului tuturor câți se întorc către dânsul cu căință, și plătește plată deopotrivă celorce vin în vie în ceasul cel dintâi și la al treilea și la al șaselea și la al nouălea și la al unsprezecelea, cum zice la Evanghelie.

Acestea și altele grăind dumnezeescul tânăr celuice îmbătrânise în răutăți, ca cu niște ierburi de leac i-a dăruit sănătate curată și-i primì făgăduiala că el voește a căutà de acum mântuirea și a nu mai vedeà fața împăratului.

Auzind acestea feciorul împăratului, se bucură foarte și luă pre Nahor în brațe și-l sărută și se rugă lui Dumnezeu pentru el, după care-l lăsă de se duse din palat.

Iară Nahor, ieșind de acolo cu suflet umilit, alergă în pustie ca un cerb și, ajungând la peștera unui călugăr îmbrăcat cu cinstea preoției, căzù la picioarele lui vărsând lacrămi și începù a se învățà din acel ceas precum este obiceiul, iară nu după multe zile primì sfântul botez.

Iară a doua zi, auzind împăratul de ducerea lui Nahor, se părăsì de nădejdea ce aveà în el și pre unii din înțelepții lui cari atât de tare fuseseră biruiți cu rea ocară îi batjocorì, iară pre alții cu vine de bou îi bătù și le mânjì fețele cu funingine și-i gonì dela fața sa. Și de atunci nu mai cinstià pre popi, nici jertfe nu mai aduceà idolilor, având cugetul împărțit: că de o parte hulià neputința dumnezeilor lui,

iară de altă parte se temeà de vieața cea vârtoasă a Evangheliei, că nu puteà să se smulgă lesne din obiceiurile cele rele și de pohte.

Iară feciorul lui petreceà la curtea sa în tăcere și săvârșirea tuturor virtuților creștinești, cum învățase dela Varlaam.

17. Intr'acea vreme erà praznicul mincinoșilor dumnezei, de slujiau toți oamenii și venià și împăratul și aduceà daruri și jertfe.

Deci, popii se temură să nu cumva să nu vie împăratul la capiștea idolească și să fie ei lipsiți de darurile ce le dăruià el și de alte prinoase. Se sculară dară și se duseră la o peșteră înlăuntrul pustiei, unde locuià un vrăjitor, cu numele Tevda, pre carele și împăratul îl cinstià mai mult decât pre toți și-i ziceà prieten și dascăl. Pre acesta-l chemară într'a utor și-i spuseră de nesuferirea împăratului către idoli și ce lucruri făcuse feciorul împăratului și de câte grăise Nahor la sobor.

Deci, luă Tevda în mână un toiag de salcie înfășurat cu o piele de oae și plecă cu slugile sale. Iară când auzì împăratul că vine, se sculă din jeț și-i ieșì întru întâmpinare și-l sărută și dede poruncă de-i aduseră scaun să șază aproape de dânsul.

Deci, zise Tevda către împăratul:

— In veci să trăești, împărate, acoperit de mila marilor dumnezei. Auzit-am cum te-ai nevoit cu mare nevoință împotriva galileenilor și te-ai încununat cu cununi luminate de biruință. Drept aceea am venit să săvârșim praznic de

mulțumire, junghiind tineri și fete nemuritorilor dumnezei și o sută de boi și alte vite multe.

Iară împăratul îi răspunse:

— N'am biruit, bătrânule, ci noi am fost biruiți. Că ceice erau cu noi fură protivnicii noștri și aflând oastea noastră slabă, de tot o surpară. Ci tu, de ai vre o putere, ca să ajuți legii noastre, spune-mi.

Iară Tevda răspunsuri ca acestea dede împăratului:

— De pricea și de cuvintele cele deșarte ale galileenilor, să nu te sperii, o împărate, că nu vor răbdà măcar să vie înaintea feții mele, necum să se întrebe cu mine. Ci, ca să ne fie lesne și mai îndămână spre această nevoință și ca să ni se îndrepteze toate lucrurile spre bine, înfrumusețează acest praznic mare și te îmbracă cu mila marilor dumnezei ca cu o platoșă tare.

Și făcù împăratul precum zise vrăjitorul și aduse idolilor jertfe multe, cât urlà orașul de mulțimea zbieretului dobitoacelor și văzduhul se spurcase de aburul jertfelor.

Iară după aceea zise către Tevda:

— Iată acum, cum ai poruncit am făcut, împlinește-ți dar făgăduința și pre fiul meu, carele s'a lepădat de dumnezeii noștri, izbăvește-l de înșelăciunea creștinilor, că eu nici un leac n'am putut aflà acestei răutăți. Că de am vorbit cu dânsul cu blândețe și cu smerenie, n'a luat în seamă cuvintele mele, iară de am grăit cu groază, mai vârtos se împotrivià.

Deci, de acum toată nădejdea mea în tine o pun.

Iară Tevda zise:

— Află-se mie meșteșug căruia nimeni nu-i va sta împotrivă, ci curând se va muià gândul cel vârtos al fiului tău mai mult decât niște ceară ce ar fi apropiată de o văpae de foc. Și acest meșteșug este, o împărate, ca pre toți câți slujesc înaintea feciorului tău să-i alungi dela dânsul și să alegi niște mueri frumoase și împodobite, să fie în toată vremea cu dânsul să-i slujească. Iară eu voiu trimite la dânsul pre un duh, carele este mie rânduit spre acel lucru și voiu ațâță focul dulcții cei trupești și cât se va culcà numai odată cu una din acele mueri, de nu vor fi după aceea toate pre voia ta, atuncia să nu fiu eu de nici o treabă și ție urît și vrednic de mari munci, iară nu de cinste. Că nimic alt nu poate îndulcì cugetele bărbaților ca fața muerească. Ascultă și o poveste, carea va întărì cuvântul meu.

— Erà un împărat oarecare, neavând feciori și foarte întristat erà în cugetul său de aceasta. Dară dobândind el fecior, i-se umplù inima de bucurie. Iară doftorii ziseră: „Acest cocon, de va vedeà soarele, sau focul, până la zece ani, va orbì, că tocmeala ochilor lui așà arată". Iară împăratul, dacă auzì aceasta, porunci să cioplească o stâncă și să facă casă, ca o peșteră, și să închiză acolo pre cocon cu doicile lui. Și se făcù așà. Iară dacă se împliniră zece ani, scoaseră din acea căscioară pre coconul, carele nimic din ale ceștii lumi nu văzuse. Și

puse împăratul să aducă de toate înaintea lui și pre rând să-i arate: bărbați, mueri, aur, argint, mărgăritar, pietre scumpe, haine luminate, carâte împodobite, cai împărătești, călăreți, cirezi de boi, turme de oi, mai pre scurt, toate câte sunt. Și întrebă coconul de toate, cum ses chiamă, iară slugile împăratului îi spuneau numele tuturor. Și când întrebă de numele muerilor, zise cu glumă unul din spătarii împărătești: „Acestea sunt dracii cari înșală pre oameni". Iară coconul se îndulci de pohta lor mai mult decât de toate câte văzuse. Și dacă-l duseră la împăratul și-l întrebă ce-i este mai drag din toate câte a văzut, răspunse: „Alt nimic nu mi-a plăcut fără numai dracii ceia ce înșală pre oameni". Iară împăratul se mirâ de cuvântul coconului și socotì ce lucru mare este dragostea muerilor.

Deci, și tu să nu gândești că vei puteà plecà într'alt chip pre fiul tău.

Impăratul primì cuvântul cu bucurie și duse feciorului său fete alese și foarte frumoase și împodobite, ale cărora haine luciau ca aurul, și cu alte ferecături și scule erau împodobite. Acelea aveau să-i slujească, iară pre slugile care-i slujiau pre toate le scoase din curte afară.

Iară acel suflet curat, simțind năvălirea hicleanului și văzând că vine asupră-i războiul cugetelor rele, puse altă pohtă împotriva pohtei cele rele, că-și aduceà aminte de frumusețea și de slava cea nepovestită a lui Christos, mirele prea curatelor suflete, și de cămara și

de nunta dela carea vor fi lepădați și legați de mâini și de picioare și aruncați în întunerecul cel din afară, ceice și-au spurcat haina de nuntă. Pentru aceasta cu lacrămi fierbinți se rugà și chemà pre Dumnezeu într'ajutor nopți întregi.

Și erà printre acele fete una mai frumoasă decât toate, ficà de craiu robită și dusă lui Avenir ca mare dar. Pre aceasta o alese hicleanul, ca să amăgească pre înțeleptul tânăr. Că ziceà fata către el, că ea se va face creștină, dacă el se va culcà numai odată cu ea. Iară el de mântuirea ei foarte grijindu-se, sta în cumpănă ce trebue să facă. Dară rugându-se multe ceasuri, aromì puțintel și se văzù pre sine unde fu dus de niște înfricoșați prin niște locuri pre care niciodată nu le văzuse. Mai întâi erà un câmp mare cu flori mirositoare și pomi de tot felul și frunzele lor sunau clătinându-se de un vânt ușor și lăsau miros plăcut. Și printre pomi erau scaune de aur, împodobite cu pietre strălucitoare, și paturi cu așternuturi a căror frumusețe nu se poate spune. Și izvoare de apă limpede și curată veseliau privirea. De acolo fu dus într'o cetate carea lumină cu o strălucire nespusă, că aveà ziduri de aur curat cu pietre scumpe și turnuri înalte. Iară deasupra ei strălucià o lumină cu raze curate, de umpleà toate ulițele și umblà printr'însa niște tineri cu aripi, cari cântau cântare cum n'a auzit auzul omenesc. Și auzì glas grăind: „Acesta este repaosul dreptilor, aceasta este veselia celorce au plăcut lui Dumnezeu".

Şi scoţându-l pre el de acolo acei bărbaţi înfricoşaţi, cari-l purtau, ziceau să-l ducă îndărăt, iară el, fiind de tot încântat de acea frumuseţe, ziceà: „Rogu-vă, nu mă lipsiţi de această bucurie nespusă, ci-mi daţi şi mie să locuesc într'un unghiu al acestei cetăţi". Iară ei ziseră: „Nu este cu putinţă a fi tu acum aici, ci cu multă sudoare vei intrà, dacă te vei nevoì".

Şi ieşind de acolo, trecură un câmp mare, şi-l duseră în nişte locuri întunecoase, unde erà nevoie mare şi jale multă şi cuptoare de foc ardeau şi viermi se târau şi munciau pre ceice sălăşluiau acolo, şi puterile cele mincinoase stau împrejurul cuptoarelor şi unii erau cumplit arşi şi se auzià glas, zicând: „Acesta este locul păcătoşilor, aceasta este munca celorce s'au spurcat cu fapte urîte".

Şi deşteptându-se îndată şi viindu-şi în fire, se cutremură şi lacrămi îi curgeau din ochi, că înţelegând el ce închipuià acea vedenie ce văzuse în vis, pohtia bunătăţile ce văzuse şi se îngrozià de muncile ce privise, iară de toată frumuseţea acelei fete şi a celor dimpreună cu ea erà coprins de scârbă, cât se culcă în pat şi nu aveà putere a se sculà.

Deci, trimise vorbă tatălui său de boala şi scârba de care fu coprins, şi-i zise:

— Pentruce gătişi curse picioarelor mele şi-mi gârbovişi sufletul? Că de nu-mi ajută Dumnezeu, puţintel erà ca să mi se sălăşluiască sufletul în iad. Ci acum, de vremece tu ţi-ai astupat urechile, nevrând să auzi glasul

meu, carele-ţi grăesc cele bune, încai pre mine nu mă oprì de a umblà pre calea cea dreaptă. Că vreau să las toate şi să ajung locul unde se află Varlaam, sluga lui Christos, şi cealaltă vreme a vieţii mele cu dânsul acolo să o săvârşesc. Iară de-ţi este voia să mă ţii cu sila, de scârbă şi de jale curând mă vei vedeà mort şi apoi nu te vei mai chemà tată, nici vei mai aveà fecior.

18. Iară împăratul, fiind de toate părţile în nedumerire, chemă pre Tevda şi zise:

— O, prea înţelepte, toate câte ai poruncit am făcut şi nici un folos nu puturăm aflà. Ci, acum, de ţi-a mai rămas vreun meşteşug, să-l cercăm şi pre acela.

Tevda pohtì să meargă să vorbească el cu feciorul împăratului. Deci, dimineaţa îl luă împăratul şi merse cu dânsul la cercetarea fiusău. Şi dacă şezù împăratul, începù a-l mustrà pentru neascultarea şi voia lui cea nemuiată.

Iară el se întărì şi zise, că nimic n'are mai scump şi mai cinstit decât dragostea lui Christos, iară Tevda şezù între dânşii şi zise:

— O, Ioasafe, dară ce rău cunoscuşi dela dumnezeii cei fără de moarte, de te-ai lepădat de slujba lor şi pre al tău tată şi împărat mânlindu-l, te făcuşi urît tuturor oamenilor? Au nu este vieaţa ta dela dânşii? Au nu te-au dăruit ei tătână-tău, ascultând rugăciunea lui şi izbăvindu-l de legătura stârpiciunii?

Multe alte cuvinte deşarte şi prici fără de folos puind înainte celace îmbătrânise în rău-

tăți, înșirà cuvinte împotriva mărturisirii Evangheliei, vrând pre aceea să o ocărască, iară pre cele idolești să le întărească.

Iară fiul împărăției cei de sus tăcù puțintel și apoi zise:

— Ascultă tu, prăpastia cea fără fund a înșelăciunii și mai întunecatule decât întunerecul, pentruce silești a hulì mărturisirea cea mântuitoare, prin care cele întunecate s'au luminat și cei rătăciți au aflat calea? Spune-mi este mai bine: A slujì lui Dumnezeu, a tot creatorul, începătura și izvorul tuturor bunătăților, a cărui putere n'are margini, de a cărui slavă este plin cerul și pământul? Au mai bine este a slujì dracilor celor pierzători și idolilor celor muți și surzi, a cărora slavă sunt toate fărădelegile, care sunt scrise în cărțile turbării voastre?

Dară nu vă este rușine, blestemaților, a vă închinà lucrurilor celor scobite de mâini omenești? Că scobind piatra și cioplind lemnul, le chemați dumnezei și le jertfiți boi și viței din cireadă, cari mai de cinste sunt decât idolii cărora se jertfesc, că pre idol l-a făcut omul, iară pre vită o a făcut Dumnezeu. Și cu cât mai înțelegătoare este acea vită necuvântătoare decât tine, cuvântătorule? Că aceea știe pre celace o hrănește, iară tu nu cunoști pre Dumnezeu de carele fuseși adus din ce nu erai și care te păzește. Ci, chemi Dumnezeu ceeace vedeai mai deunăzi turnându-se în foc și bătându-se cu ciocanul și cioplindu-se cu tesla, și ceeace se strică și se sfărâmă și se ruginește și este vân-

dut cu preț mai mare, sau mai mic, după materia din care este făcut.

Rușinează-te, nebune, lăudând unele ca acu ciocanul șic ioplindu-se cu tesla, și ceeace se cestea, că te-ai înstreinat de adevăr și te-ai înșelat cu chipurile cele mincinoase. Ridică-te dar, becisnicule, căută în sus și cunoaște, că mai bătrân și mai mare și mai puternic și mai priceput ești tu decât dumnezeii tăi, pre cari tu însuți i-ai făcut.

Pentruce dară slujești celor nesimțitori? Și de n'ar fi meșteșugul cioplitorului de piatră, sau al teslarului, sau al făuraarului, tu n'ai aveà dumnezeu. Și de n'ar păzì strejarii, ai pierde pre dumnezeii tăi. Nu se cade dar a râde de voi, nebunilor și orbilor și neînțelegătorilor? Deci, acestor idoli nesimțitori și de piatră și de aur și de argint, mă înveți să mă închin și să slujesc? Inchinați-vă lor toți câți sunteți în chipul lor, iară eu Dumnezeului celui adevărat slujesc și lui mă voiu aduce pre mine însumi jertfă. Că ceice slujesc lui, măcar de vor și pătimì ceva în această vieață, tot vor culege poama platei lor, roada cea fără de moarte întru împărăția cea fără sfârșit și în fericirea dumnezeească.

Iară Tevda zise către dânsul:

— Adeverit lucru este cum că credința noastră o au legiuit înțelepți mari și mulți și minunați învățători, în bunătăți și în măestria științei vestiți. Și toți împărații și puternicii pământului o au primit ca bună și fără de greșală, iară pre cea galileenească o au măr-

turisit niște oameni proști și neștiuți și săraci și încă și dintr'aceia puțini. Cum dară mărturisirea acelor puțini și mojici să fie mai de cinste decât punerea de lege a celor mulți și mari și strălucițí cu înțelepciunea? Și ce arătare va puteà fi, cum să fi grăit aceia adevărat, iară aceștia să mintă?

Iară feciorul împăratului îndată răspunse și zise:

— Rătăcești, Tevdo, și nu vrei să te lași de năravul tău și să auzi vioara cuvântului și să trăești. Că de tine a zis proorocul: „De-și va schimbà harapul negreala sa și râsul pestriciunile sale, și tu vei puteà face bine". Că iată celece tu însuți ai zis, că adică credința idolească este lăudată de mulți și minunați înțelepți, iară cea creștinească de puțini și proști, arată tăria credinței noastre cei bune și slăbiciunea învățăturilor voastre celor hiclene. Că a voastră având ajutători înțelepți și sprijinitori tari, iată că se stinge și se topește, iară a noastră, neavând niciun ajutor omenesc, strălucește mai vârtos decât soarele și s'a întins până la marginile pământului. Că de-ar fi pusă de niscaiva ritori și înțelepți, și de-ar aveà sprijinitori împărați și puternici, tu, hiclene, ai zice, că, acestea s'au făcut cu puterea omenească. Iară acum, văzând sfânta Evanghelie propoveduită de niște pescari proști și gonită de muncitori puternici, dară stăpânind marginile lumii, ce alta poți zice decât puterea lui Dumnezeu cea nebiruită este ea? Deci, ce arătare a adevărului ei vrei, o, neînțelegătorule, mai bună și mai aievea decât aceasta? Că ale noastre toate adevărate sunt, iară ale voastre basme și minciuni, și noi vom rămâne, iară voi veți pierì, că de voi a zis proorocul: „Văzui pre păgân înălțându-se foarte și suindu-se ca chedrii Libanului și trecui și nu mai erà și întrebai de locul lui și nu se află". Că precum piere fumul și se topește ceara de fața focului, așà veți pierì, iară de Evanghelie a zis Domnul: „Cerul și pământul vor trece, iară cuvântul meu nu va trece".

Ci și dumnezeeștii și prea înțelepții vânători a toată lumea strălucirà cu semne și cu minuni neauzite și cu multe chipuri de puteri dăruirà orbilor vedere, surzilor auz, șchiopilor umblare, morților vieață, că și umbra lor vindecà boalele și numele lor scotià pre draci. Dară tu, ce ai a zice de înțelepții și de ritorii tăi, a căror înțelepciune o întoarse Dumnezeu întru nebunie? Spune-mi, ce lucru de pomenire au lăsat în lume acei ajutători ai diavolului și ce vei zice de dânșii, fără numai dobitocie și rușine și meșteșug deșert?

Auzind acestea Tevda, rămase mut și târziu abià ce-și venì în ticăloasa simțire. Că atinse cuvântul mântuirii inima lui cea întunecată și de multă căință fu coprins pentru faptele lui cele din trecut și fugì dela înșelăciunea idolească în spre lumina creștinătății, iară împotriva vrăjilor și a farmecelor cu atâta se ridică cu cât mai nainte erà cu dragoste. Deci, stând în mijloc, strigă către împărat cu glas mare:

— O, împărate, cu adevărat duhul lui Dum-

nezeu lăcuiește în feciorul tău și de acum nici-un răspuns nu mai avem, că, cu adevărat, mare este Dumnezeul creștinesc, mare este legea lor, mare taina lor!

Apoi, întorcându-se către feciorul împăratului, zise:

— Spune-mi, o luminatule la suflet, primimă-va Christos, dacă mă voiu desbără de faptele mele cele rele și mă voiu întoarce către dânsul?

Iară mărturisitorul adevărului zise:

— Adevărat, adevărat, te va primì și pre tine și pre toți câți se vor întoarce către dânsul. Și nu va primì prostește, ci cum primește un tată pre feciorul său când vine dintr'o țară departe, așà întâmpină Domnul pre celce se întoarce din calea strâmbătăților, că-l ia în brațe și-l sărută și în acel ceas se duce dela el rușinea și grozăvia păcatelor și-l îmbracă în haina mântuirii și în vestmântul cel prea luminat al slavei și se veselesc puterile cerești și prăznuiesse aflarea oei celei pierdute. Că însuși Domnul a zis: „Mare bucurie se face în cer pentru un păcătos ce se pocăește" și „N'am venit să chem pre cei drepți, ci pre cei păcătoși la pocăință".

Acestea auzind Tevda, numai decât ieși și, ajungând la peștera lui, arse în foc toate cărțile de vrăjitorie și de fermecătorie ca pre niște începuturi a toată răutatea și comori ale tainelor drăcești. De acolo se duse la peștera acelui bărbat sfânt la care se dusese și Nahor și învățându-se de el și postind, s'a curățit cu

dumnezeescul botez și petreceà după aceea în căință pentru păcatele ce făcuse și cu lacrămi și suspine făceà pre Dumnezeu milostiv.

19. Acestea întâmplându-se, erà împăratul foarte întristat și cu multă grijă în suflet. Deci, chemă pre boierii lui la sfat și dădură mulți multe sfaturi, iară Varahia zise:

— Impărate, un lucru se cădeà a face fiului tău, ca să se plece poruncilor tale și să slujiască dumnezeilor noștri. și nu l-am făcut. Acest lucru este să împarți împărăția ta cu dânsul și așà cu binișor se va mutà, poate, din nou către legea noastră, iară de nu o va face nici așà, să știi că cu sila nu-l vei întoarce, ci să-l lași să trăiască în legea creștinească, spre a nu fi tu lipsit de fecior.

Și plăcù cuvântul acesta tuturor, iară împăratul chemă la sine pre fecioru-său și-i zise:

— De vremece mă ostenii atât de mult și te aflai spre tot lucrul neclintit și nesupus cuvintelor mele, iată acum împart împărăția mea cu tine și să te faci împărat într'o parte. Acolo îți va fi în voe să mergi pre calea pre carea vei pohtì fără de opreală.

Iară tânărul zise:

— Eu pohtiam să caut pre acel bătrân, carele mi-a arătat calea mântuirii, să-mi iau ziua bună dela toate și cealaltă vreme a vieții mele împreună cu dânsul să o petrec. Dară, de vremece în lucrurile ce-mi spui tu nu zace periciune aevea și înstreinare de Dumnezeu, mă voiu plecà ție, părintelui meu.

Deci, auzind împăratul cuvânt ca acesta din gura fiu-său, se umplù de veselie şi împărţì ţara în două şi puse pre fecioru-său împărat preste partea ce-şi alese el şi-l împodobì cu coroană şi-i dete sfetnici şi căpitani şi porunci că oricine va vrea să se ducă cu el, să fie slobod a o face.

Iară Ioasaf cum luă puterea împărăţiei, puse semnul cinstitei cruci prin toate turnurile şi dărâmà capiştile şi altarele idoleşti şi pre idoli de pre stâlpi îi surpà. Şi zidì în mijlocul cetăţii întru care-şi aveà scaunul său împărătesc biserică mare şi frumoasă în cinstea lui Christos Dumnezeu. Şi adunà acolo norodul, iară el stà în mijloc şi se da la rugă foarte cu deadinsul şi învăţà şi mângâià pre toţi câţi erau supt stăpânirea sa. Şi le spuneà cu cuvinte line şi blânde, că nu pohtià să fie norodului frică de dânsul pentru puterea împărăţiei, ci cu smerenia şi blândeţea să-l tragă la sine. Iară toţi câţi erau ascunşi prin munţi şi prin peşteri de frica tătână-său, preoţi şi călugări şi episcopi, ieşiră din sălaşele lor şi-i ajutau cu cuvântul la stârpirea înşelăciunii idoleşti şi la răspândirea şi întărirea credinţei creştineşti. Şi încă şi averea sa toată o împărţì săracilor Ioasaf, că cercetà temniţele şi ocnele şi pre cei închişi pentru datorii slobozià, plătindu-le datoriile, şi copiilor rămaşi fără tată şi văduvelor şi săracilor le erà tată milostiv şi bun.

Deci, preste puţină vreme pătrunzând pretutindeni vestea atâtor bunătăţi ce făceà el, toţi se lepădau de închinarea la idoli şi alergau la Ioasaf împăratul de primiau legea creştinească şi luau îndestulare sufletească şi trupească. Aşijderea făceau mulţi din împărăţia tătână-său, cât creşteà şi se întărià casa lui Ioasaf, iară a lui Avenir se micşorà şi slăbià.

Acestea văzând Avenir, târziu deabià îşi venì în fire şi în simţire de cunoscù deşertăciunea mincinoşilor dumnezei şi strângând pre sfetnicii săi, scoase la lumină cugetele sale, iară ei toţi întăriră.

Deci, scrise carte fiului său Ioasaf într'acest chip:

„Avenir împărat, prea iubitului meu fiu Ioasaf, bucurie.

Cugete îmi intrară în suflet şi rău mă turburară, iubite fiu, că ale noastre toate le văz pierind cum piere fumul, iară celece sunt ale credinţei tale le văz strălucind mai vârtos decât soarele şi venii în simţire şi cunoscui că celece mi s'au zis de către tine sunt adevărate şi că ne acoperià întunerecul adânc al păgânătăţii şi al păcatelor, de nu puteam căutà spre adevăr şi spre Ziditorul tuturor, ca să-l cunoaştem. Ci şi lumina cea strălucitoare carea ne-ai arătat tu, noi, închizând ochii, nu vream să o vedem, iară ţie multe răutăţi îţi arătam şi din creştini, vai! becisniceşte pre mulţi am ucis. Acum însă acea negură groasă scuturându-se de pre ochii noştri, văzurăm o rază mititică de adevăr. Ci şi pre această rază se ispiteşte să o întunece alt nor, puind înainte mulţimea răutăţilor mele şi cum că eu sunt urît lui Christos şi neprimit ca un pismaş ce am fost lui.

Deci, tu, fătuſ meu cel dulce, celece zici de acestea curând mi le fă arătate și mă învață pre mine, tatăl tău, ce mi se cade să fac, și mă îndreptează către înțelegerea cea de folos".

Primind Ioasaf cartea se umplù de bucurie, mulțumì lui Dumnezeu că a ascultat glasul rugăciunii sale cei cu osârdie, de a muiat inima tatălui său și numai decât se gătì de purcese de acolo cu cinste împărătească și sosì la împărăția tătână-său. Și cum fu spus tătână-său de venirea sa, îndată-i ieșì întru întâmpinare și luându-l în brațe, îl sărută și făcù ospăț tuturor oamenilor pentru venirea lui, iară după aceea șezură amândoi în taină.

Deci, cine ar puteà spune toate câte a grăit atunci feciorul împăratului? Și cu câtă înțelepciune dela Duhul Sfânt învață pre împărat de-l lumină cu lumina cunoștinței? Deci multe spuindu-i de Dumnezeu, îi arătă credința cea bună și îi potolì cugetul, vorbindu-i și de neurmata milosârdie a lui Dumnezeu, carele este gata a primì pre ceice se întorc către dânsul cu pocăință și cum că nu este păcat carele să poată biruì pre mila lui Dumnezeu.

Și umilindu-se împăratul de acea înțelepciune învățată de Dumnezeu, cu glas mare și cu suflet fierbinte mărturisià pre Christos și se închină cinstitei și de viață făcătoarei cruci în ochii tuturor.

Așijderea vorbì prea înțeleptul Ioasaf de credința cea bună și către voevozi și către boieri și către slujitori și către gloatele care

veniseră atunci la dânsul, de strigau toți cu un glas și ziceau:

„Mare este Dumnezeul creștinesc și nu este alt Dumnezeu afară de el".

Iară împăratul Avenir, umplându-se de râvnă dumnezeească, sări asupra idolilor de aur și de argint ce-i aveà în palat și-i făcù fărâmițe și-i împărțì săracilor. Așà fură și ei de un folos. După aceea dărâmă din temelie și arse capiștele și altarele idolești și zidì în tot locul biserici sfinte lui Dumnezeu. Apoi venind un arhiereu, săvârșì asupra lui dumnezeescul botez, de care lucru se bucură el cu bucurie nespusă.

Așà deslipindu-se împăratul Avenir de viața sa cea spurcată și căindu-se de celece făcuse, dede fiu-său toată domnia împărăției, iară el lăcuià deosebi, petrecând în post și în rugăciune neîntreruptă către Dumnezeu, ca să-i ierte noianul păcatelor lui.

Iară, după patru ani, simțind că i-se apropie obștescul sfârșit, mulțumì lui Dumnezeu că l-a luminat cu lumina sfântului botez și l-a învrednicit de pocăință și chemând pre iubitul său fiu, îl sărută de multe ori și apoi își dede duhul, grăind: „Iubitorule de oameni, Doamne, în mâinile tale dau sufletul meu".

Așà se mută sufletul lui Avenir către Domnul.

Iară Ioasaf cu lacrămi cinstì sfârșitul tătână-său și petrecând trupul lui cu cinste, îl puse în mormânturile bărbaților celor temători de Dumnezeu și șapte zile nu se depărtă

de mormânt, ci nici de bucate, nici de băutură, nici de odihnă aducându-şi aminte, necontenit se rugà lui Dumnezeu pentru odihna sufletului tătânä-säu. Iarä a opta zi, intrând în palat, toatä avuţia şi strânsoarea lui o împărţi säracilor.

20. Şi când furä 40 de zile dela petrecania tătânä-säu, făcù Ioasaf parastas pentru el şi chemând pre toţi boierii şi sfetnicii şi voevozii säi, zise în auzul tuturor:

— Iatä cä tatä-meu, Avenir împărat, murì ca orice särac, cum aţi väzut şi nimic nu putù sä-i ajute: nici slava împărätească, nici eu dragul tatii fecior, nici nimeni dintre ceilalţi, ci merse la judecatä, vrând sä dea seamä de traiul ceştii vieţi, ducând cu el numai faptele lui ce fel vor fi. Aşijderea are sä se întâmple aceasta tuturor câţi au fire omenească. Ci acum, fraţilor şi prietenilor, pre cari darul lui Dumnezeu v'a izbävit din înşelăciunea drăcească şi din slujba idolească, este vremea ca eu sä-mi împlinesc fägäduinţa ce am dat lui Dumnezeu, ca sä petrec în afarä de lume, nevoindu-mä întru rugäciune necurmatä. Deci, voi socotiţi-vä cine sä fie poruncitor şi sä vä împărăţească.

Iarä boierii şi norodul auzind unele ca acestea, plânserä şi se jeluirä şi se încredinţà unul pre altul cu jurämânt, cum nici într'un chip sä nu-l lase sä se ducä. Atunci împäratul se fägäduì cä nu-i va părăsì şi cä va face pre voia lor.

Aşà-i slobozì pre acasä, iarä pre Varahia îl luä în tainä deosebi şi cu dragoste-i grăì şi cu ferbinţealä îl rugä sä ia el împărätia şi sä pascä pre oameni în frica lui Dumnezeu. Dară Varahia foarte iubind pre împäratul, cât nedespărţit pohtià sä fie de el, şi de mântuirea sufletului grijindu-se, răspunse:

„O împărate, cât de nedrept eşti cu robul tău! Cä dacä este bine a împărăţi, ţine tu însuţi acel bine. Iarä de este zminteală şi poticneală sufletului, pentruce vrei s'o pui asupra mea?".

Dacä väzù Ioasaf cä se leapädä Varahia de primirea cinstei împărăteşti, se făcù cä se părăseşte de acea vorbä, iarä când se înnoptä, scrise carte către norod plinä de toatä înţelepciunea, spuindu-le toatä credinţa cea bunä şi cum cä pre Varahia a rânduit sä fie împărat în locul säu.

Aceasta făcând, läsä cartea în casa unde se culcà, iarä el se furişä şi ieşì din palat.

Iarä a doua zi dis de dimineaţä, auzindu-se de fuga sa, se făcù plângere mare în norod şi apucarä toţi pre toate căile, ca sä-l găsească. Şi străbätând munţii şi codrii, îl aflarä la un pârâu făcându-şi rugäciunea. Şi dacä-l väzurä, värsarä lacrämi rugându-se şi imputându-i pentru ducere.

Iarä el zise:

— Ce vä osteniţi în zadar, cä de acum nu mä veţi mai aveà împärat!

Deci, fiind înduplecat de multa lor rugäminte, se întoarse iarăşi la palat şi adunând

pre toți, le spuse și întări cuvântul cu jurământ, cum că nici măcar o zi nu va mai lăcui la dânșii și le puse înainte pre Varahia să le fie împărat, pre carele, nevrând să se plece acelui lucru, fără de voe îi puseră coroana pre cap și inelul cel împărătesc în mână.

Iară Ioasaf îi dede sfaturi înțelepte cum să conducă norodul ca împărat și spuse și norodului cuvinte mântuitoare și de folos sufletesc și sărutând pre Varahia și pre boierii cei mai de frunte, plecă. Și toți îl însoțiră până departe cu plânsete și cu jale și nu voiau să se despartă de el, ci numai noaptea îi sili să se întoarcă pre la casele lor.

Și ieșind Ioasaf din palatul împărătesc, se bucură, ca cum ar merge cineva dintr'o pribegie depărtată la moșia sa, și eră pre dinafară îmbrăcat cu haine împărătești cum eră deprins a purtă, iară pre dedesubt aveà vestmântul de păr ce luase dela Varlaam.

Deci ajungând într acea noapte în casa unui sărac, se desbrăcă de hainele împărătești, de le dede acelui sărac, și rămânând numai cu haina cea de păr aspru și neavând cu sine nici pâine, nici apă, intră în adâncul pustiei. Acolo se hrănià cu ierburi, iară apă nici într'un chip nu află de a-se adăpà, că eră pustia aceea uscată și fără de apă. Și când îl ardeà soarele, de se aprindeà mai mult în setea zăduhului, biruià cu dragostea pre fire și pohta către Dumnezeu răcorià setea cea de apă. Iară pismașul diavol, celce urăște binele, nerăbdând a-l vedeà pre dânsul în gând ca acela și în

dragoste așà de fierbinte către Dumnezeu, multe ispite și primejdii ridică asupra lui, aducându-i aminte de slava împărătească cu care erà mai nainte împodobit și arătându-i ostenelile și nevoile și scârba vieții pustnicești și luând chip de hiare cumplite și de șarpe și de aspidă și de vasilisc și năpustindu-se asupra lui, ci el, întărit fiind cu puterea lui Christos, făceà semnul sfintei cruci și toate năluciri le drăcești isgonià și hiarele pieriau cum piere fumul.

Așà prin multe primejdii trecând, ajunse în pustia Sinaritului, în care petrecù doi ani, umblând din loc în loc, ars de zăduh și înghețat de frig, căutând pre Varlaam, ca pre o comoară de mult preț.

Iară după doi ani încheiați află pre Varlaam într'o peșteră și se veseliră amândoi duhovnicește și petrecură împreună mulți ani, întrecându-se unul cu altul în nevoințe de tot felul, pânăce Varlaam se mută către Domnul. Și îngropă Ioasaf cinstitul trup al fericitului într'o groapă aproape de peșteră și cum ședeà el lângă mormânt cântând și rugându-se, adormì. Și în vis văzù pre acei bărbați înfricoșați pre cari-i mai văzuse când erà să fie tras în ispită de fata de craiu pre carea vrea el s'o mântuiască. Și-l luară acei bărbați și-l trecură prin câmpul acela minunat și-l duseră în cetatea cea slăvită. Acolo îl întâmpinară pre el la poartă alți bărbați cu multă lumină luminați și purtând în mâini niște cununi care străluciau de o lumină nespusă.

Deci întrebă Ioasaf:

— Ale cui sunt aceste cununi așà de slăvite?

Zis-au aceia:

— Una este gătită ție pentru cele suflete multe ce ai mântuit și pentrucă fuseși împodobit cu vieață pustnicească, dară nu o vei primì acum, ci când vei sfârșì ceeace ai început. Iară cealaltă este a tătână-tău, carele prin tine a părăsit calea cea rătăcită și s'a întors către vieață.

Și Ioasaf se mirà întru sine, cum să dobândească tătână-său întocmai aceeaș slavă cu el, când deodată văzu pre Varlaam, carele îi imputà că poate cugetà unele ca acestea.

Și Ioasaf se rușină de asemenea gând și zise:

— Iartă, părinte, și spune-mi, tu unde locuiești?

Iară Varlaam zise:

— Invrednicitu-m'am a lăcuì într'această cetate mare și frumoasă, în ulița cea din mijloc, carea strălucește de mai multă lumină.

Și rugă Ioasaf pre Varlaam să-l ia cu sine în lăcașul său, dară Varlaam îi zise:

— Nu pociu face aceasta, să te iau cu mine, că porți încă sarcina trupului. Dară de te vei nevoì până la sfârșit și vei petrece întru virtuți ca până acum, te vei învrednicì de această slavă și vei dobândì acest lăcaș și bucurie nesfârșită.

Deci, deșteptându-se Ioasaf din somn, se bucură de celece văzuse și cu mai multă râvnă postià și se rugà, pânăce, dându-și sufletul, se mută și el în pământul celor vii.

Și erà Ioasaf de 25 de ani când lăsà împărăția, iară în pustie viețuì 35 de ani.

Iară cinstitul lui trup fu îngropat de un pustnic în groapa lui Varlam. După care primind acel pustnic poruncă dela Dumnezeu în vis, se duse în țara Indiei și spuse lui Varahia împăratul toate cele pentru Ioasaf. Iară Varahia pornì cu putere mare și cu mulțime multă de norod în pustie și desgropă trupurile sfinților Varlaam și Ioasaf, care nu putreziseră, ci erau neschimbate și miros de bună mireasmă izvorau, și le puse în cosciug de aur și le aduse în biserica pre care o zidise Ioasaf, cu pompă și cu cinste mare. Și multe minuni și vindecări făcù Dumnezeu atunci la mutare și într'alte vremi după aceea cu acele plăcute slugi ale sale.

*

Până aci este cuvântul acestei povești, carea o am scris-o cum am auzit-o dela bărbați nemincinoși. Iară vouă câți veți citi-o sau auzi-o, să vă dea Domnul a vă învrednicì de partea celorce au bineplăcut lui, pentru rugăciunile sfinților Varlaam și Ioasaf, de cari fu povestea. Amin.

Cântecul lui Ioasaf când a intrat în pustie

Primește-mă, pustieo, ca o maică pre fiusău în sânul tău cel lin și negâlcevitor, carele a fugit de rea curvă lumea aceasta. O prea frumoasă pustie! Indrăgitu-te-am mai vârtos decât cămările cele împărătești și decât palatele cele poleite. Nu opri, pustieo, cu înfricoșările tale, ramurile verzi care se clătesc de suflarea a mici vânturi. Și mă voiu duce în codru prin viea ta cea frumoasă și voiu fi ca o fiară sălbatecă, clătindu-mă singur și fugind de oameni și de această vieață cu valuri multe. Șezând, plângând și jeluindu-mă în sălbatecul tău sân, o Christoase, împăratul tuturor, nu mă lipsi de cereasca ta împărăție. Și întorcându-mă către tine, Dumnezeule, Tată și Domn a tot țiitorul, cu inima curată trimit în sus, ție, mulțumiri mari și sporitoare, rugând cu tot sufletul pre singura ta blândețe, ca să învred-

nicești rugăciunile mele să fie auzite în plăcerile tale, iară pre vrăjmașul meu să-l gonești cu puterea ta din faptele și cugetele mele. Credința mi-o înmulțește, mintea mi-o îndreptează, cugetele cele sufletești mi le ațâță și mă învrednicește a le aduce către fericirea ta spre Iisus Christos, fiul tău. Amin!

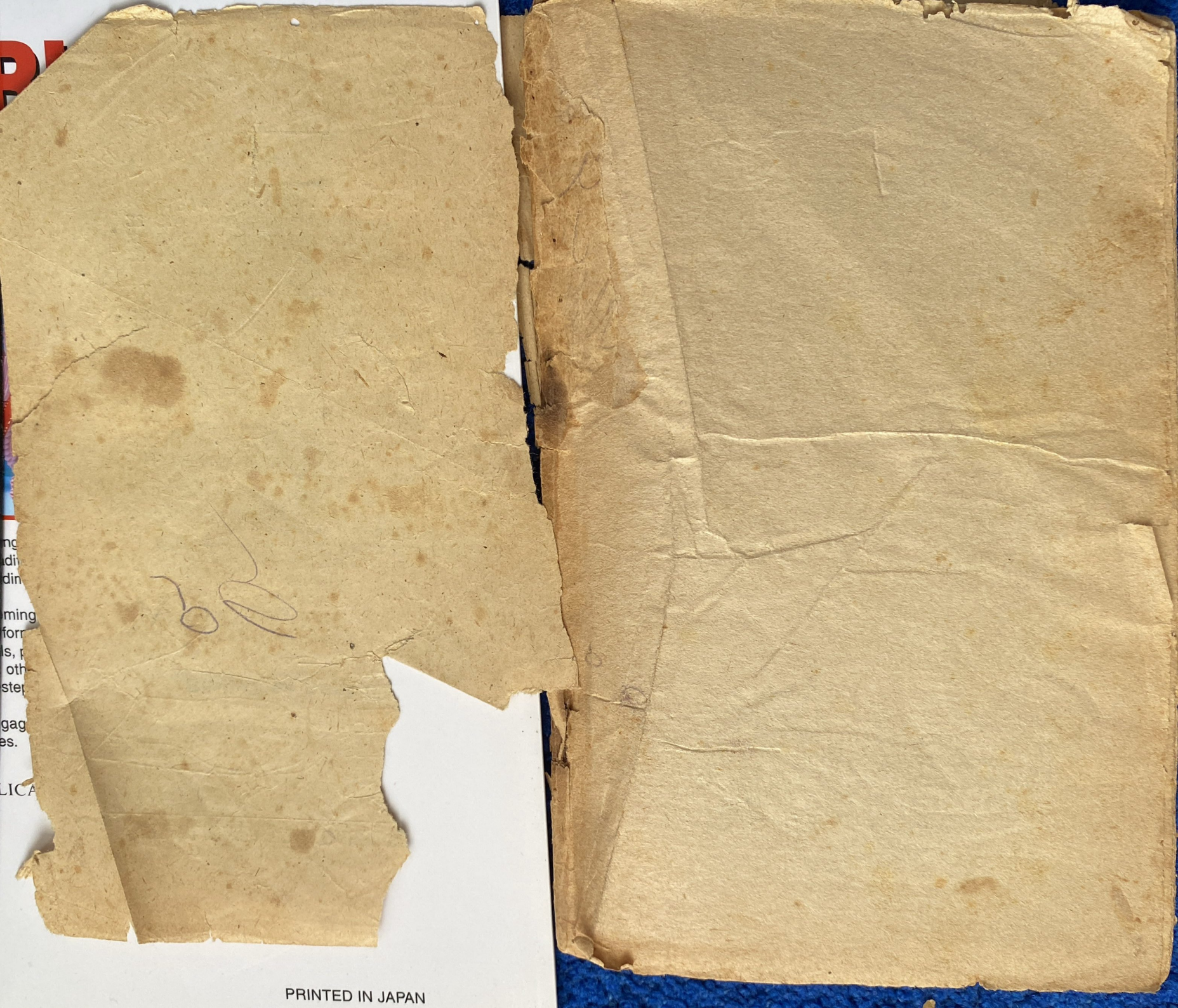

PRINTED IN JAPAN

PUBLICAȚIUNILE CASEI Ș

Biblioteca pentru

No.	1. Alexandria	7.50
„	2. Arghir şi Elena	2,50
„	3. Isopia	6,—
„	4. Genoveva de Brabant	8.—
„	5. Răvaşele unui doctor. Partea I.)	
„	6. Răvaşele unui doctor. Partea II.)	sub tipar
„	7. Răvaşele unui doctor. Partea III.)	
„	8. Povestea vorbei de *Anton Pann*	sub tipar
„	9. Carte despre drepturi şi datorii	epuizat
„	10. Povestiri de petrecere şi de folos	6.—
„	11. Povestiri din Halimà Partea I şi II	15.—
„	12. Glume: Vorbe de clacă	10,—
„	13. Ioasaf şi Varlaam	8,—
„	14. Vatra strămoşească de *G. Tăuşan*	1.—
„	15. Istoria frumosului Iosif şi Asineta de *C. Bobulescu*	1.75
„	16 Povestiri pentru popor de *L. N. Tolstoi* traducere de *Harrea*, Vol. I	3.50
„	17. Poveştile florilor de *I. Dragoslav* Vol. I	8.—
„	18. „ „ *I. Dragoslav* „ II	8.—
„	19. Povestiri pentru popor de *L. Tolstoi* traducere de *Harrea* Vol. II	10.—
„	20. Cartea vrednicilor românești de *G. Coşbuc*	sub tip.
„	21. Cum s'a întins cultura cartofului	sub tipar
„	22. Sfaturi pentru păstrarea sănătății de Dr. *A. Filotti*	1,50